

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik III.

1893.

Sešitek 6.

Tri hrvaške listine iz kostanjeviškega samostana.

Objavlja dr. M. Murko.

Med listinami, katere sta gg. prof. J. Wallner in A. Kaspret pri svojem paberkovanju v Kostanjevici našla in prenesla v arhiv deželnega muzeja kranjskega,¹ navajajo se kot posebnost »zwei slovenisch geschriebene Actenstücke aus dem XVII. Jahrhundert, die wegen ihrer verhältnismässigen Seltenheit von höchstem Interesse sind.« Zaradi tega mi jih je izročil gospod prof. Kaspret z željo, naj jih izdam. Žalibog, da se ž njimi ni pomnožilo število slovenskih belih vran, pač pa število privatnopравnih in od nižjih oseb izdanih hrvaških listin, kakoršnih nahajamo v Kukuljevičevi zbirki² tudi malo. Imamo namreč pred seboj dve izvorni listini in eno prepisano. Vse tri so pisane za podložnike Zrinskih v Ozlju, na Vivodini, v prvi fari za Metliko. Vpraša se, kako so te listine prišle v kostanjeviški samostan, ki ni bil v poznejših stoletjih, kakor se nam zdi, v posebni dotiki s Hrvaško. Kranjsko-hrvaška meja se je sicer večkrat menjala, in posebno za Metliko in Žumberk so se v začetku XIV. stoletja strastno borili Kranjska in Slovenska Marka ali nemški viteški red in po drugi strani zagrebški kapitelj.³

Takrat so »Nemci« tudi Ozelj požgali.⁴ Ko so se okoli Žumberka Uskoki naseljevali, tirjal je jim odkazana zemljišča

¹ Gl. »Mittheilungen des Musealvereines für Krain«, III. (1890), 207 do 216.

² I. Kukuljevič Sakcinski, Listine hrvatske.

³ Archiv für Heimatkunde, I., 81.

⁴ Tam, 82.

tudi opat kostanjeviški.¹ Vendar pri Valvazorju in pri novejših zgodovinarjih, tudi v Milkowiczevi knjigi o kranjskih samostanih,² ne pripoveduje se nam nikjer, da je imel opat kostanjeviški v XVII. stoletju kajkoli opraviti na Hrvaškem. Nasprotno vemo iz tega dela samo to, da je opat Janez Vogrinec, vulgo Plantarič, l. 1667. graščino kostanjeviško kupil od grofice Ane Katerine Zrinske, rojene Frankopanke.³

In vendar je imel opat kostanjeviški še v XVIII. stoletju duhovno jurisdikcijo v dveh hrvaških farah, na Vivodini in v eni žumberški, od l. 1679. do 1687. pa je bil celó posestnik vivodinskih graščin. Vse to nam prav zanimivo razlaga Krčelić v svoji zgodovini zagrebske nadškofije,⁴ ko govori o sporu med Zagrebom in nemškim redom za Metliko (na str. 25 do 30), kjer na str. 29 beremo sledeče:

«Coeterum hodie, Parochiae V. Provinciae Metlicensis ab Ordine Teutonico dependere videntur, quamvis inteligamus, ab actuali etiam Archiepiscopo Goritiensi superiori anno⁶ canonice visitatas. In civilibus vero subsunt Carnioliae, et contribuunt ad Carnioliam. Parochia de Sihenberg generalui in Parte paret Carlostadiensi, et a potiori quidem. Vivodina vero ad Slavoniam contribuit, et in civilibus ab eadem dependet. Quoad Spiritualem autem iurisdictionem: tam Vivodina quam et Parochia una in Sihenberg, ab Abbate ordinis Cistercensium monasterii in Carniolia Landstross, qui se Archidiaconum scribere solet, hinc ab Archiepiscopo Goritiensi, antea Aquilejensi dependet. Sed qua ratione? et quomodo? fateor non comperi. Dicunt, occasione pestis a Zagrabiensi clero parochias has neglectas fuisse, et ita, Cistercienses patres, subintrasse, administrasse et jus ob-

¹ Bidermann, Zur Geschichte der Uskokten, Archiv für Heimatkunde II., 174.

² Wl. Milkowicz, Die Klöster in Krain.

³ Milkowicz, 108.

⁴ Balthasar Adam Kerceslich de Corbavia, Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis partis primae tomus I.

⁶ L. 1768? Krčelićevo delo izšlo je brez letnice l. 1769.

tentum conservasse. At fateor, quo anno pestis haec fuisset? nos latet. Quidquid sit, post defectum familiae Zrinianae Joannes Abbas Monasterii Fontis B. M. V. in Landsztross, anno 1679. privative pro se judicatum et bona Vivodinae comparaverat. Quare accedente consensu regio in anno 1687. familiae L. B. a. Voinovich vendidit. Qua in expeditione regia manifesto exprimitur, quod judicatus Vivodinae nullatenus ad Carnioliae provinciam spectaret, hinc et capitulo Zagrabiensi decimae exsolvuntur: imo parochus Vivodensis, hodie ad S. Laurentium (prej: Beati Georgii p. 25), causa securitatis maioris translatus. nedum a possessoribus Vivodinae; sed et Dominio Ozaly, titulo foundationis certam frumenti et vini quantitatem annue accipit. Attamen Jus patronatus ab Abbate dicitur exerceri.»

Obe izvirni listini (gl. sp. I. in III.) sta pisani za Alana Milnarja, plebanuša na Vivodini, nad katerim je imel opat kostanjeviški duhovno jurisdikcijo, in po takem nam je jasno, zakaj sta se ohranili med papirji kostanjeviškega samostana.

Druga listina je nepopolen prepis, nima namreč podpisanih imen, o katerih se v tekstu govori, in izpuščena je tudi oseba, kateri je bila namenjena; bržkone je Ivanec Verbos, ki je plebanušu Milnarju v I. prodal eno «lozo» (hosto), tudi njemu prodal še svojo njivo, ker drugači bi bilo nerazumljivo, zakaj je bila ta listina prepisana na drugo stran izvirnika I.

Da pa je imel opat kostanjeviški l. 1685. in 1686. tudi posestva na Vivodini, potrjujeta nam listina I. in II., ki nam imenujeta njegove «sudce».

Listine pa so važne tudi za rodbinsko zgodovino Zrinskih. Njihov Ozalj, ki je igral v zgodovini hrvaški čez 200 let veliko ulogo,¹ bil je po siloviti smrti Petra Zrinskega razpolovljen med kraljevsko komoro in Adama Zrinskega, sina Nikole.² Poslednji Zrinski bil je tedaj s kraljevsko komoro

¹ Gl. Fotografijske slike iz Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Izdaje Ad. Standl. Knj. I., str. 21 do 31: Grad Ozalj od I. Kukuljevića Sackinskoga.

² Tam, 29 do 30.

solastnik Ozlja, ali v I. imenuje se le on ko «Millostiuni gospodin» in v I. in II. imenujejo se le njegovi «sudci». Vivodina je po takem spadala k polovici Zrinskega, ako so bila posestva res na dve polovici razdeljena, ali pa se Zrinskega oficijali niso brigali za komorino solastništvo. Zakaj je III. listina pisana v imenu «gospo grofice», t. j. Marije Katerine grofice Lambergove,¹ ni mi jasno, ker njen muž Adam Zrinski pal je še-le v bitki pri Slankamenu l. 1691.

Vse te listine imajo obliko, kakoršna je bila takrat na Hrvaškem v glagolskih in latinskih listinah navadna. Za primer lahko služijo listine, katere je R. Lopašič dodal svoji knjigi o Karlovcu,² posebno pa devet z latinico pisanih iz Ozlja v Kukuljevićevi zbirki,³ če so tudi za sto let starše.

Pisava ni dosledna in enaka niti v teh treh listinah ali v celem ista kakor pri kajkavskih pisateljih, pri I. Pergošiću, A. Vramcu, Petretiću, P. Zrinskem, Habeliću i. t. d.⁴

c = cz: licze, sudacz; *c* se nahaja v latinski tujki: oficijalj II 19, oficiale I 5, II 5; enkrat *ch*: Chirkueno III 7.

č, č' = ch: ztoiechy, pechat; enkrat *c*: Pecat (na pečati I). Podpis *Dufsih* na III. listini je gotovo pogrešen ali nejasen.

f = ph: Stephan.

g = g, vendar tudi *gh*: nafseggha, Millostiunoggha, pollagh, ueksegha, togha v I., nikoli v II., pollegh III. 11 zraven polleg, Gergho med podpisi III.

h = h; *ch* v imenu Malachias.

i = i: buduchi, Zrini; *j*: illitj II 10, oficijalj II 19, tuerdnostj III 5, dojtj II 3, prodajt II 6 in vsi infinitivi v III.; *y*: y (veznik) povsod, buduchy, Zriny, oduoreny, Millostny, liudy, pogodby, prodaty, sploh vsi infinitivi v I.

¹ I. Kukuljević Sakeinski, Zrin-Grad i njegovi gospodari, gl. priloženo Rodoslovje.

² Poučna knjižnica «Matica Hrvatske» knj. VI, gl. listine I do III, V do VI, XII. do XIII.

³ Listine hrvatske str. 203, 264, 265, 266, 269, 270, 272, 279, 288.

⁴ T. Maretić, Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima.

j = i: daiem, doide, iedan, moie, koie, nahaiiau, terzie, naiperuo; *y*: moy, Juray, toy, koyc; ne piše se: deliberatie III 16 deliberatye III 11.

ji = y: pristoy I. nadpis, koy II 5, III 4, 15.

k = enkrat ch: Ptichach III. podpis.

l = li: liudi, Mihalia; *lj*: Mihalj III. podpis; *ly*: ozlya; ne piše se: Mihalleu, Mihaleua, niuole, podztaulena.

m se piše nekolikrat z znakom \sim : Adaa \sim II 13, Suo \sim roku, ieza \sim , szauzi \sim .

nj = ni: Sznanie, verouania, niega; ne izraža se: nih, niuo, ladansku; enkrat stoji *i* pred jotiranim glasom kakor v nekaterih slovenskih narečjih: β naine II 2; v tujki ranisky II 16 se ne dá določiti, jeli treba izgovarjati raniški ali pa še raniški.

Samoglasni *r = er*: peruo.

s se piše jako različno:

f nahaja se samo v skupini *st* v I. in II. (nikoli v III.), ali tudi ne vselej: Lift, Guftin (vseh primerov osem v I., štiri v II.); le enkrat na samem: Juniufa II 18.

s se redno piše v I.: naulastito, spotrebi (vseh primerov 24), le enkrat v II.: Verbos, nikoli v III.

ss nahajamo štirikrat v I. v imenu Verboss.

s se piše v I. sedemkrat, n. pr.: ztoiechy, zudacz; v II. v 10. slučajih, n. pr.: Verboza, ztarefina, mezecza in bržkone je treba še dodati: z ymenom *y* z pridoukom 17, z dohodky 19; v III. pa je *s* navadna pisava, ali rabi se v dvojni obliki: ko *s* šestkrat, n. pr.: zam, tuerdnoztj, drugači pa ima obliko ζ (da je to *z*, pr.: Viuodinczi, kriuczi): Li ζ tom, ter ζ ie, che ζ a, vseh primerov 15.

sz nahajamo samo v začetnicah v III. šestkrat, n. pr.: Szuedochim, Szuoium, Sztim.

β je navadna pisava v II.: ušim, naulastito, vseh primerov 19; enkrat še se poznata *f* in *s*: sztoiechi 1; f *s* čitam jaz tudi v primerih (*s* se malo pozna in bi se lahko čital tudi ko *s*): szuetom 9, szudacz 12, sztrane 18; v I. in III. nahajamo samo po en primer: β lobodni I 12, podpisani III 1.

/s nahajamo trikrat v I.: ufsim, ufsakomu, Krafsinach (polatinjena oblika za današnje Krasinci).

sz(²): Arezstouchih II 1.

š = *s* v I.: ztarasina, Plebanus, nasu (vsega osem primerov); */* v II. in III.: ztarefina, nase, Plebanuf (vsega sedem primerov); *ss*: Plebanussu I 7; *ff*: nassu II 4; */s*: nasegha I 4. Z nahajamo v imenu Zkofflich I 20, ako je treba čitati Škoflič, kakor se meni zdi.

tth: Matthiaseua I 9 (Mattiaseua 19).

v piše se vedno z *u*, le pri velikih začetnicah rabi se *V* (10krat) in samo enkrat *U*: Uina III 15. Zanimiva je v II. skupina *vu*, pišeta se dva u zaporedoma tako, da je jima ena črta skupna, imamo tedaj tri, zdolej okroglo vezane črte:¹ *uu* Arrezstouchih, *uu* moie . . niuole 6, prau 7. Enkrat se pišeta dva u: uunapridak 5.

z = *s* pri velikih začetnicah v I. in II.: Za, Zakonom, Zrini, v sredini in na koncu: ozlya II 4, Ozolly III 17, iz II 16; *z* (gl. s) v III: učeli, čato; *s*: obras I 3;

ss: Lossa I 8 in še štirikrat; */s*: Lofso I 6, nafsnanie I 2; *ss* pri velikih začetnicah v III.: Szapouedi 1, 10, Szaostaie 16; *ß* v II.: naßnaine 2, obraß 3, peneß 10; */s*: szgora II 7.

Iz tega se vidi, da se *s* piše v istih listinah z istimi črkami kakor *s*, pr. posebno *z*, *ß*, *Sz*.

š = *f*: Lefechu II 7, pomafu 19; */s*: ufsiuaty I 13; */s*: krifs III 4.

Podvojen je največkrat *l* posebno v I.: Mihalleu 1, Mallachias (štirikrat), officialle 5, pollagh 8, Millostiuogha 4, Millosty 10, Mill. 13, Dobrouollnoy 14, billisu 14, Ztullacz 15, Furlan 18, 20; v II.: Mihalleu 1, illi 3, 4, illiti 10, 19 zraven polak, furlan, dobrouolny, stulacz, ki se v I. pišejo z dvema l; v III.: polleg 10, 11, polleggh 11, illi 14, Ozolly 18.

Podvojen *r*: Arrestouchih I 1.

Podvojen *t*: Matthiaseua I 9, Mattiaseu 19, Letta III 8, fittar III v podp.

¹ Podoben znak *w* za skupino *vu* ima samo Pergošić v majuskulah Habelić pa tudi v minuskulah, ali redko. Maretić, o. c. 365.

Podvojen *f*: officialle I 5, officialle II 5, Zkofflich I 20, grofficze III 2.

Podvojen *p*: oppata II 14. 15.

Kot paleografske posebnosti je treba omeniti: *y* ima nad seboj vedno dve piki; *e* vejico vedno v II., v III. pa večkrat, ali takrat se *e* sam nejasno piše ali pa ga skoro nič ni (pr.: Gozp' Groffičc' III 10); nad *u* stoji v I. in III. večkrat zgorej zakrivljena črtica brez razločka mesta in naj si u pomeni u ali v.

Pravi primer fonetične pisave nahajam le enkrat: dohotka I 24. Pri *s* in *sz* je semtertje težko razločevati, ali mislim, da je treba čitati *s* v primerih: Zgora I 20, szgora II 7, βdola II 8. Dvomljivi so slučaji s predlogom *s*: *z* ymenom *y* z pridoukom II 17, z dohodky 19, Sz ouem III 1.

Dialektični izgovor nam kaže po mojem mnenju tudi pisava teh-le besed: βnaine II 2, z pridoukom (slov. pridevkom), u Dautrouzke gore III 6 (kraj se zove danes Dojutrovica), vendar ne nahajam ničesar podobnega v Strohalovem opisu reškega in stativskega narečja. Kako je treba tolmačiti razloček med obliko «u Arestouchih» in današnjimi «Varaštovci», ne vem, ker mi ni jasna etimologija tega imena.

Narečje teh listin je kajkavsko, prehajajoče v čakavsko, znano tudi iz spisov P. Zrinskega. Jasni dokaz čakavščine je *i* za stsl. *ѣ*: Vikouichnim I 11, unapridak 12, uunapridak II 5, βpotribi 6, potribchine 7, Chrip III. v dveh podpisih (poleg enega Chrep). V acc. sgl. *f*. je sicer *u* navadna oblika, ali nahaja se še zraven tudi *o*: pravu moiu laβtnouitnu niuo II 7. V loc. sgl. *f*. nahajamo še *e*, n. pr.: vu moie uelike niuole y potribchine II 7, vendar: pri toy dobrouolny pogodby II 11. Za štokavski *dj* nahajamo pravilno kajkavsko-čakavski *j*: nahaiiau II 16; podtuerdieniem I 22 ni narodna oblika.

Pisati popolno slovnico teh treh listin seveda ni vredno, ker imamo še množico podobnih, pred vsem pa celih knjig v takem narečju. Da pa niti v pisavi niti v jeziku ni sledu na še slovenščine, sledí že iz vsega, kar smo povedali; sploh pa se lahko vsakdo o tem tudi sam prepriča, ako si prebere sledeče listine.

I.

(Zunaj na 4. strani:) Lift na iednu Lossu od Juana Verbossa Mihaleua. Za Dukat 9.

Gosponu Mallachiasu, Plebanusu, Pri S. Lourenczu Na Viuodiny Pristoy.

1685.

(V pismu na 1. strani:) Ja Juan Verboss Mihalleu, Ztoiechy, u Arrestouchih¹ Daiem Nafsnanie ufsim y ufsakomu, Pred koie Postouane obras ali Licze doide ou moy odtuoreny Lift Naulastito Pred nafsegħa Millostiunogħa Gospodina nih Gftua, Officialle, kakose meni gore Jmenouanomu spotrebi Prodaty iedno Lofso Gosponu Mallachiasu, Plebanussu Pri S: Lourenczu Na Viuodini a to za Dukat 9. koterā Lossa nahodise Pollagh Martina Verbossa Matthiaseua, y Gos: Mallachiasa, nih Millosty, kotero Lossu, Ja gory Jmenouany Prodah vikouichnim Zakonom, kotero Lossu odsih dob unapridak, Gospon Mallachias, Plebanus, fzlobodni Ladati, ufsiuaty, Prodaty, ostauity, komu nih Mill: drago Bude. [Pri t] oy Dobro uollnoy Pogodbi, billisu dobri Poglauity Verouany Liudi, Naiperuo Juraj Ztullacz, uto dobu Buduchi Zudacz na Ztran Gospodina OPata nih Gftua, Juricz Guftin Zudacz Ztran Gdina Zrini Adama nih Gftua, Petar Furlan Ztarasina uto dobu buduchy, Martin Verboss Mattiaseu, Martin Furlan, Martin Zkofflich, y Ja Zgora Jmenovany. Za ueksegha Verouania na Prosih za Pechat, nasu Ladansku Podtuerdieniem togha Lifta. Actum Krafsinach² die 27. Marty. 1685.

Na Leto dohotka od rechene Losse fz: 1.
Pecat Vivodinzka Br. . . .

II.

(Na 2. strani prejšnjega lista:) Ja Juanecz Verbos Mihalleu fztoiechi w Arrestouchich.³ Daiem nafsnaine ušim y všakomu,

¹ Danes: Varaštovci, gl. Vinko Sabljar, Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije, Hèrvatske i Slavonije p. 446, 466.

² Danes: plemički dvor Krasinci, gl. V. Sabljar, 466. Na karti generalnega štaba imenuje se kraj Krasincee.

³ Namesto z se mora morda čitati s.

pred kotere godar plemenite poglawite Liudi, Licze illi obraß (ima ?) dojtj ou moy otuoreny Lißt illi pißmo, naulaßtito pred naffu miloßtianu Gozdu,¹ y officiale grada ozlya kißu ßada y koy uunapridak budu, kakoße meni ßpotribi prodajtj w moie uelike niuole y potribchine praw moiu Laßtouitnu Niuo Lefechu fzgora polak Jureta Verboßa Perechiga, ßdola polak Mihalia Verboza stephanouoga pod fzuetom Lourenczom za pet uedar vina, illitj pet Ranifky peneß, y Bilßa(m) plachen y preplachen do noucza. Pritoy dobro uolny pogodby bili ßu dobri Liudy, Perui fzuocz Juricz Guftin, u to dobu Gzdina Zriny Adama 2. Peter Furlan ztarefina uto [d]obu Gozpodina Zriny Ada(m)a 3. Juricz ftulacz zudacz g Oppata uto dobu 4. ftanek Benkouich uto dobu fzu[dac]z Gozpodina Oppata. y drugi ueruany Liudy, kakose iz druge ßtrany nahaiu z ymenom y z pridoukom popißany pod pechat vße nafe obchine na druge fztrane podztaulenu.

dan 1. Juniufa Mezecza 1686.

Z dohodky da pomafu nih Gozpoztu illitj officialj nih Goztua nouacz iedan.

III.

Ja doli podpizani Szuedochim Sz ouem moiem Liztom, kako zam po Szapouedi n Gpe Grofficze (!) uchinil pogodbu, med Gozpono(m) plebanufem Viuodinzkem, imenom Alanom Milnarem, y med ouemi doli podpizanimi Viuodinczi, koy Szuoiu(m) roku(m) krifz naprauihu, radi uekfega uerouania Tuerdnoztj, y Szuedochantzua, kakoie rechenomu G: Patr[u] Prauda dala nikoye Terzie u Dautrouzke² gore, koye ie Chirkueno bilo, koiezu oui recheni doli podpizani ku(m) uzeli. y obdelali³ bili ouoga Letta, zato dou heni Gozpon Plebanuf naiperuo, ieza(m) Chinil naza[d ?] zruchitj polleg Szapouedi Gozpe Grofficze nih Gzua, y polleg praudene Deliberaty, pollegh cheza y ouize kriuczi u pogodbu

¹ Za u stoje tri érte.

² Danes: Dojutrovica, V. Sabljar, o. c. 466.

³ Pod b je pisano d.

y u molbu dahu rechenomu G: Patru, Tako y Sztim putom da hote pokorni bitj Szauzi(m) G: Patru y Terzie nih n̄ Engeduuatj, illi pri miru oztaitj, ktomu uzakize obech niega n̄ datj Uina ueđ 1 koy ako nebi pritom oboztatj, hoteli, da y tako, Szaoztaie kaftigu, polleg Deliberatie praudene, Datum Ozolly die 20 7brif 1688.

Mihalj Dufsich kou(m) ¹ +	Andre Softorich +
Petar Chrep +	Jure Satak pribil +
Gergho Dufsich +	Stephan Ptichak +
Miho Dufsich	Juan Dufsih +
Petar Chrip fittar +	Marko Chrip +
Martin Dufsich Uerbanou +	Geō Ztankouich m. p.
Marko Ptichach +	Go Kouach m. p.
Martin pribil +	Andreas Wisar m. p.
Gogo Joannes Kramorich m. p.	officialis ex parte finali. 1.

Cesta čez Ljubelj in ljubeljski piramidi.

(Spisal A. Koblar.)

Na vrhu Ljubelja, na meji kranjske in koroške dežele, kjer je 1370 m nad morjem najvažnejši prehod čez veličastne Karavanke, stojita ob cesti dve kamenitni piramidi, ki nosita zgodovinske napise. Ker sta bili v teku let že zelo razpadli, naprosila je lani c. kr. centralna komisija za umetnost in zgodovinske spomenike na Dunaju deželna odbora v Ljubljani in v Celovcu, da bi ji dala gledé na to, da so stanovi kranjske in koroške dežele omenjeni piramidi l. 1820. skupno napravili,² sedaj vzajemno prenoviti. Kranjski in koroški deželni odbor sta velikodušno ustregla tej prošnji in dovolila za popravo spomenikov po 400 gld. Po naročilu koroškega deželnega odbora je pod vodstvom c. kr. okr. inženirja Pavla Grueberja popravo izvršil podjetnik Karol Thurner. Tako sta se prenovljeni piramidi letošnje poletje zopet postavili na svoje

¹ Ta skrajšana beseda mi je nejasna.

² Letno poročilo kranjskega deželnega odbora za l. 1892, str. 224.

mesto. To nam je dalo povod, da smo nabrali nekoliko zgodovinskih črtic o ljubeljski cesti sploh in posebej o tem, kdaj in na čegave stroške sta se prvič postavili ljubeljski piramidi.

Čez ljubeljski prelaz je držala pot že za časa Rimljanov. Vezala je mesto Virunum z Emono. Da so todi prehajali Rimljani, nam priča rimski napis nad cerkvijo sv. Leonarda na Ljubelju. Po tej poti so hodili tudi trgovci v srednjem veku, in sicer, kakor je zgodovinsko dokazano, že pred l. 1239. Tega leta je namreč podaril oglejski patrijarh Bertold cerkev sv. Leonarda in več drugih posestev vetrinjskemu samostanu s pogojem, da vzdržuje duhovna in nekoliko hlapcev, ki bodo varovali roparjev popotnike čez Ljubelj.¹ Na Malem Ljubelju mu je pa podaril koroški nadvojvoda Bernhard l. 1253. gozd in cerkvico sv. Marije Magdalene. Ko je l. 1330. nadvojvoda Henrik ustanovo pomnožil, je vedno bival na Malem Ljubelju duhovnik, ki je dajal v hospicu prenočišče popotnikom in za-nje skrbel, da so varno hodili čez samotni Ljubelj. Deželni knez je imel že od nekdanj na Ljubelju svojo mitnico.

V začetku 16. stoletja je bila ljubeljska pot izročena v oskrbovanje deželnim stanovom, in sicer na oni strani gore koroškim, na tej strani pa kranjskim stanovom. Ozka tovorna pot se jim je zdela preslaba in sklenili so okrog l. 1560. napraviti čez Ljubelj cesto. Delala se je skoraj 20 let in stala je nad 20 tisoč gld. Kranjska in koroška dežela sta dovolili 9 tisoč gld., drugo je dal nadvojvoda zaradi ljubeljske mitnice. Nadzorstvo pri delu sta imela poleg obeh deželnih glavarjev tudi oba vicedoma.

Iz precej zanimivega poročila koroškega deželnega glavarja Jurija pl. Kheuenhüller-ja in vicedoma Jurija pl. Paradeiser-ja ter komisarja Leonarda Weltzer-ja z dne 1. dec. 1566. posnamemo, da so tačas lomili skalnato steno pod cerkvijo sv. Marije Magdalene na Malem Ljubelju. A to se je godilo kaj preprosto. Glavni mojstri so bili Ivan Schnellko,

¹ H. Hermann, Handbuch der Gesch. d. Herz. Kärnten II, 392.

fužinar pod Malim Ljubeljem in nadvojvodski mitničar, dalje odotni rudar Leonard Brandstetter, Jurij pl. Rain iz Strmola in neki Idrijec. Po lesenem vzorcu, katerega je napravil celovski mizarski mojster Hanns, ki je premeril hrib na višavo in širjavo, so izdelovali ljubeljski rudokopi in italijanski zidarji, robotali so jim pa kmetje iz okolice. Mojster Hanns je opravljal pri tem podjetju službo protipisarja. Ker menda še niso znali s smodnikom razstreljevati pečine, železnega orodja, katero je popravljajl Schnellko v svoji fužini, se jim je pa zdelo škoda, delali so večjidel po zimi. Ko je zamrznila skalnata stena, zakurili so na njej grmado, odgrebli razdrobljeni apnenasti kamen, potem zopet zažgali in odgrebli drobce. Drv za kurjavo je bilo v okolici dovolj.¹

Pri vsem se je gledalo na male stroške. 14. marca 1573, ko je bila cesta na koroški strani že izgotovljena, je dobil kranjski deželni glavar Herbart baron pl. Turjaški naznanilo od nadvojvode Karola, da se je izročilo cerkovnikoma pri sv. Leonardu in Mariji Magdaleni snaženje in vzdrževanje novega pota čez Ljubelj.² Smela sta pri tem poslu tudi sosede klicati na pomoč. Trud za snaženje ceste se jim je plačeval iz dohodkov nadvojvodske mitnice pod Ljubeljem. Cerkovnik pri sv. Leonardu in drugi posestniki, stanujoči na Ljubelju, so pa morali imeti pripravljene tudi vole in konje za priprego. Plačevali so jim vozniki od para volov po 8 kr. in od konja po 4 kr. priprežnine. Leta 1575. je bila cesta, ki je bila pa še zelo ozka in za vozove nepripravna, izdelana tudi na kranjski strani. Nadvojvoda je dovolil obema deželama, ki sta pomagali delati cesto, da sta postavili svoji mitnici. Korošci so jo naredili na Malem Ljubelju in določili, da naj se plača od tovrnega konja po 2 kr., če bi kdo šel z naloženim vozom, pa tudi 2 kr. Kranjci so postavili nov most in mitnico v Tržiču.³

¹ Kranjski dež. arh. stan. odd., zv. 527.

² «Seüberung vnnnd Vnnterhaltung des neugemachten wegs über den Leöbel Herdiss vnnnd Ennhalb desselben gegen ainer Jährlichen gebührlichen ergötzlichkait». (Kranjski dež. arh. vic. odd., zv. 137.)

³ Kranjski dež. arh. vic. odd., zv. 137.

Največje čudo je imela nova cesta na vrhu Ljubelja. Prevtali so vrhno gorsko pečino, da je šla cesta kakor skozi predor. L. 1578. je korakala tu skozi koroška vojska, ko je šla pod vodstvom deželnega glavarja Jurija pl. Khevenhüller-ja nad Turke. O tem zanimivem predoru pravi Valvasor¹, da je bil 150 geometričnih korakov dolg, 12 čevljev visok in 9 čevljev širok. Znotraj je bil deloma obokan s kamenjem, deloma podprt z lesom, kakor prerovi v rudokopih. V sredi luknje je šla meja med koroško in kranjsko deželo. Valvasor navaja na istem mestu tudi popis predora po knjigi, katero je l. 1668. v Londonu izdal slavni angleški potovalec doktor Edvard Brown, ki je bil sam na Ljubelju in je čudoviti predor prav poetično opisal. Vrh tega nam je Valvasor napravil par podob o ljubeljski cesti, na kateri se pri vrhu vidi tudi predor skozi goro, in sicer vidimo prvo podobo v «Ehre d. Herz. Krain», II, str. 170, s kranjske strani in drugo v knjigi «Kärnten» (podoba 101.) s koroške strani. Še bolj zanimivo je pa za naše čase, ko nameravajo prevrtati Ljubelj niže doli za novo železnično progo, ki bo vezala Ljubljano s Celovcem, da je tak predor že mislil napraviti zgodovinar Valvasor na svojo roko. Vhod bi bil po njegovem načrtu pri cerkvi sv. Ane na Kranjskem in izhod pri cerkvi sv. Leonarda na Koroškem. Vložil je bil Valvasor že prošnjo do cesarja za nekoliko podpore in da bi se mu dovolilo ob predoru napraviti potem svojo mitnico. A kuga, ki je razsajala tačas na Dunaju, mu je zavrta naklep.²

Na mitnici v Trziču so plačevali Korošci od tovara vina le po 4 vinarje, in vendar je dobila kranjska dežela od l. 1581-83 mitnine 732 gld. 30 kr. samo od vina, vsega skupaj pa 1127 gld. 17 kr. in 2 vinarja. Odtod se spozna, da je bilo tovorjenje po tej cesti v koncu 16. veka precej živo. Deželni mitničar v Trziču je bil tačas Jakob Schnelko.

Bili so pa tudi vedni stroški za popravljanje ceste in mostov. Že l. 1583. je bilo treba popraviti vseh najst rid

¹ Valvasor, Ehre d. Herz. Krain, IV, 558.

² Ehre d. Herz. Krain, II, 170.

od sv. Ane do vrha Ljubelja in predor, kakor tudi cesto na koroški strani. Proračun so napravili komisarji na 1040 gld. in to svoto so plačali v enakih delih: nadvojvoda, dežela kranjska in koroška. Postavila se je 9 lahtij visoka in 8 lahtij široka apnenica, ki je stala 30 gld. Izruvali so lesene kole in ride podzidali, kjer se to že prej ni bilo zgodilo. Tudi zid pri predoru na kranjski strani se je bil sesul in ga je trebalo postrojiti, napraviti obok, nasuti in pokriti z rušino. Seženj novega zidu so računali tačas 2 gld. 30 kr.¹

Nadvojvoda Leopold je pa ukazal 24. jan. 1631 kranjskemu deželnemu vicedomu cesto od Kranja do vrha Ljubelja tako razširiti, da bi bila pripravna tudi za vozove. Na koroški strani so jo bili razširili najbrže že l. 1615., ker napis na kamenitni steni v Malem Ljubelju govori, da je bila tistega leta cesta prenovljena.² Pa še je bila preozka. Zato so obljubili kranjski deželni stanovi l. 1724 za njeno razširjenje spraviti na tlako 60 voz in 40 delavcev. A storilo se je malo.

Z vso hitrico se je pa lotil poprave ljubeljske ceste kranjski deželni glavar Volf Vajkard grof. pl. Gallenberg leta 1728., ko je izvedel, da pride cesar Karol VI. čez Ljubelj v Ljubljano, kjer se mu bode slovesno poklonila dežela kranjska 29. avgusta. Naglo je poslal na Ljubelj 24 zidarjev od Radovljice in Bleda. Meseca junija in julija l. 1728. se je gibalo ondi 71 voz in 374 delavcev iz kranjskega, radovljiškega in kamniškega okraja. Za čas od 2. do 28. avgusta so pa morala sklicati gorenjska gospostva na tlako še jedenkrat toliko voz in delavcev, da so razširjali ovinke in delali držaje ob ljubeljski cesti. Znani predor na vrhuncu gore, ki se je že sam podiral in je grozil z veliko nesrečo, so popolnoma razkopali in napravili 130 m dolgo in 3·4 m globoko zarezo v skalnato steno, kakor se vidi še dandanes. Dvorna kamora je dala za to popravo les in 4220 gld.

Kranjci so poslali cesarju Karolu VI. za potovanje 16.000 gld. in delali lepe priprave, da bi dostojno poslavlili

¹ Kranjski dež. arh., stanov. oddelek., zv. 527.

² Hermann, Kärnten, II, 392.

prihod ljubljenega vladarja, ob jednom se mu pa zahvalili, da je z novimi cestami odprl pota kupčiji. Na popravljene cesti vrh Ljubelja so dali postaviti na svoje stroške dve kamenitni piramidi, kateri sta se letos popravili. Ondi je cesar, prenočivši na mitnici v Malem Ljubelju, dne 25. avgusta prvič stopil na kranjska tla. Pozdravil ga je kranjski deželni glavar in vrhovni cestni ravnatelj, grof pl. Gallenberg, in ga potem spremil v Ljubljano.¹

Za piramidi na Ljubelju se je nalomil kamen v Moravčah. Ivan Paumgartner, ki je to oskrbel, je prejel 4 gld. 30 kr., kamnolomci 10 gld. 21 kr., in voznina od Moravč do Ljubljane je znašala 5 gld. 57 kr. Izklesal je piramidi s podstavkoma kamnoseški mojster Alojzij Bombasi, po rodu Italijan in stanujoč na šentpeterskem predmestju v Ljubljani. Računil je za klesanje kamnja 520 gld. in za vrezavanje 1300 črk 65 gld., skupaj 585 gld. Na dvajsetih vozovih so odpeljali kamenje za piramidi iz Ljubljane proti Ljubelju dne 9. julija 1728. V goro je šlo trdo. Samo tržiško grajščinstvo je spravilo skupaj za prevoz od Tržiča do vrha Ljubelja 197 konj, ki so zaslužili 65 gld. 40 kr. Plačali so dalje stanovi kranjski: Ivanu Krstniku Poljaku iz Tržiča za postavljanje piramid 150 gld., slikarju Štefanu Brusu iz Ljubljane za pozlačenje 1270. črk na piramidah 42 gld., kiparju in ljubljanskemu meščanu Henriku Mihaelu Löhru in kiparju Mateju Vrbniku iz Ljubljane, ker sta izklesala dva kamenitna orla, 90 gld., slikarju Ivanu Frančišku Rainwaldu iz Ljubljane za pozlačenje črk in orlov 62 gld. 14 kr., pasarju Josipu Mayr-ju v Ljubljani za dve kroni na orla, 1 žezlo, 1 meč in dva lavorova venca iz medí, kar je tehtalo skupaj 11 $\frac{1}{8}$ funta in bilo v ognju pozlačeno, 110 gld. in Matiji Zupanu za napravo velikega orla iz celih kamnov 18 gld. Pri postavljanju piramid so porabili 74 funtov svinca, 270 funtov železa, ki je stalo 31 gld. 30 kr., in 1000 žeblicev v vrednosti 2 gld. 60 kr. Ker so jedno slavnostno piramido z napisi postavili tudi na Trojanah, kjer se

¹ Erbhuldigungs-Actus-im Herzogthum Crain, Gedruckt zu Laybach 1739. str. 24. — Illyrisches Blatt, 1841, str. 70.

je cesar poslovil od dežele kranjske, plačali so l. 1728. kranjski stanovi iz deželne blagajnice za vse 3 piramide 1940 gld. 33 kr. ¹

Okrog l. 1820. se je pač, zopet popravljala ljubeljska cesta. Če sta tega leta koroška in kranjska dežela skupno popravili piramidi na Ljubelju, nismo mogli poizvedeti. Gotovo je pa, da je isti piramidi na svoje stroške prvič postavila dežela kranjska sama l. 1728., kar dokazujejo tudi njuni napisi, ki se glásé:

Prva piramida.

I. (1. plošča.)

*CAROLO VI. CAES. Max.
Germaniae Mavorti Rom. Jovi
Orbis terrori*

*Quod omnes omnium ante se Maximorum
Impp. Glorias supergressus.*

Commercium cum exteris fundando

Scissis montium lateribus

Perfractis saxis, et rupibus.

Immenso (a)ere

Latam ad Austriaca littora viam

aperiendo

integrae

Populos in spem felicit. erexit.

Boni omnis monum posuerunt

Dicatissimi Carnioliae Status.

Aera Christi MCCXXVIII.

D

II. (2. plošča.)

Tu quisquis es

Qui remotis adveniens oris

Ducat. Carn. solum ancipiti

tangis pede

CAROLI VI. Viri Immorta.

Rom. Imp^{toris} Max. Augusti

Admirare virtut. industriae

provinciam,

¹ Kranjski dež. arh., stan. odd., zvezek 50.

*Publicam felicit. adaugenti
aurea saecula restituenti
Fortunatum in Carn^{liam} adventum
Praecantes
Festis acclamantibus obviam
effusi
erexerunt
Fidelissimi Proceres.*

V. (3. plošča.)

*Wolff. Waichard. Commes à Gallenberg
Capita. ac supr. Viar. Director.
Orpheus Commes a Strassoldo
Praetor, et locumtenens.
Franciscus Commes ab Auersperg
Mareschallus.*

Valvasorjeva pisma v Londonu.

Spisal P. pl. Radics.

«Royal Society» (kraljevska družba věd) v Londonu hrani med svojimi znamenitimi rokopisi tudi nekatera pisma našega slavnega zgodovinarja Ivana Vajkarda barona pl. Valvasorja. Nekaj teh pisem je precej obširnih. Jedno šteje celò 27 stranij v 4°. Po vsebini se ločijo dopisi v navadna poročila in v obravnave strogo vednostnega značaja, namreč umetnostno-tehnične in domovinsko-topografične. Pošiljal je Valvasor te dopise omenjeni učeni družbi preden je bil imenovan njenim članom, kar se je zgodilo dne 14. decembra 1687, pa tudi še po imenovanju.¹

Pisatelju teh vrstic je «Royal Society» prijazno dovolila, da sme pisma prepisati v ondotni knjižnici. Podal sem se tedaj s podporo visokega kranjskega deželnega odbora in slavne kranjske hranilnice meseca oktobra tekočega leta v London.

¹ Primeri: Valvasor von P. v. Radics, str. 23:

Iz prepisanega gradiva naj tu objavim pismo, pisano na gradu Bogenšperku dne 7./17. novembra (po starem in novem kol.) leta 1687. Preden podam prepis zanimivega pisma po izvirniku, izpregovorim nekoliko besedij. Pisano je pismo na rumenkasto-belem papirju, ki ima zlato obrezo, in sicer v latinskem jeziku, kakor vsa druga pisma, kar jih je Valvasor poslal v London. Višava listu je 20 *cm* in širjava 15 *cm*. Črke so precej velike in pozna se jim, da jih je delala čvrsta roka. Poslal je Valvasor to pismo Tomažu Galetu, tajniku imenovane učene družbe, s katerim je, kakor se spozna iz drugih pisem, delj časa dopisoval.

V pismu Valvasor pové, da je že dvakrat pisal nekemu gospodu I. Hobtonu v Benetke in ga prosil, da bi mu sporočil, s katero ladijo je poslal gospodu tajniku (Galetu) rokopisni sešitek, kateri mu je bil poslal že pred letom, a ni prejel še odgovora. Rad bi vedel, če je prišel zvezek v London. S tem listom pošlje Valvasor resničen opis cirkniškega jezera. Že pred letom je pisal o njem in imenoval je velik čudež narave. Prosi, da naj mu društvo oprostí, ker ni rokopisa prej poslal. Davno je imel že pripravljenega, a ni utegnil prepisati. V pretečenem postnem času sta mu umrla dva sina in meseca aprila soproga. Prvemu teh Valvasorjevih sinov je bilo ime Ivan Bogoljub, ki je bil rojen l. 1681., in umrl l. 1687., drugemu pa Frančišek Josip, ki je umrl jedno leto star dne 14. marca 1687. Prva soproga Ana Rozina pl. Grafenweg je umrla 25. aprila 1687. 20. julija 1687 se je pa Valvasor vdrugeč oženil in vzel v zakon baronico Ano Maksimilo pl. Čečkarjevo. Malo prej je bil Valvasor tudi na Hrvaškem, odkoder je še-le prišel domov. Opraviti je imel tudi s svojim zgodovinsko-topografičnim delom «Die Ehre des Herzogthums Crain», katero je izdal l. 1689. Pisatelj sam pravi, da bode to veliko delo obsegalo nad 400 pol in nad 500 podob, in da bode zelo zanimivo. Tiskanih je bilo dotlej 200 pol. Vse delo obsega sedaj 3320 strani in 533 podob. Dalje je obljubil Valvasor poslati to knjigo, ko bode natisnjena, Tomažu Galetu, ki je umrl l. 1702 kot dekan v Yorku. Želel je dobiti tudi od kakega člana kraljevske

družbe kako pesen, da bi jo natisnil kot uvod svoji knjigi. A kakor se razvidi iz «Ehre», Valvasor v Londonu ni dobil pesnika. Na koncu pisma našteje Valvasor poglavja svoje nove knjige o Kranjski.

Pismo se glasi v latinskem izvirniku takó:

Perillustris ac Nobilis Domine Dne. etc. etc. cui seruitia |
mea semper parata etc. etc. |¹

Certiozem facio D'nationem Vestram me iterum post |
ea bis scripsisse Venetias D'no I. Hobton, quem petii | ut mihi
scribeat per quem uassellum siue nauem misit | D'nationi Vestrae
fascieulum meum ante annum missum, | sed nullum responsum
ab ipso percæpi, libenter scirem | an peruenerit nec non fas-
ciculus ille . iam uero transmitto | descriptionem lacus Cirkni-
zensis (in qua nil praeter | ueritatem (inueni)² scriptum, quae ego
omnia solus ex | pertus sum, quae ego oculis non uidi et à
fide dignis habeo | ubique scripsi quòd à fide dignis percaeperim,
uidebit D'natio | Vestra an non ante annum ueritatem scrip-
serim, cum dixerim | quod sit magnum naturae miraculum, si
quid intelligere non | poterint, rogo mihi scribere tunc me
melius explicabo) In | clyti Societati Regiae et praecor hu-
millime ueniam, cum | non prius miserim, habui quidem iam
à longo tempore | paratum sed non benè descriptum, multa
habui ad agendum | (quia)³ cum mihi duo filii praeterita quadra-
gesima morie | bantur, et in aprili mea consors, nunc uero
celebraui se | cundas nuptias cum Domicella anna maximilla
zezhekerin | Baronissa . nuper etiam in croatia fui, primo his
diebus | domum ueni. etiam habui ad agendum cum opere
meo scilicet | cum descriptione historico-topographica descriptio
Ducatus | Carnioliae, erit opus quasi Chronicon Carniliae, ubi
quam | plurrima curiosa erunt, erit opus magnum (sq ultra
400 | fillerarum et ultra 500)⁴ erunt ultra 400 fillerae et ultra

¹ Arhiv družbe «Royal Society» v Londonu, V. zvezek dopisov, št. 35.

² inueni prečtal Valvasor sam.

³ Prečtal sam.

⁴ Prečtano.

500 iconismi, erit liber sat curiosus, nunc sunt ultra¹ | 200
fillerae impressæ, quam primum impressus erit | tunc mittam
D'nationi Vestrae. Summa gratia mihi fieret, | si possem hanc
gratiam a Societate Regia, uel saltem ab | aliquo uno uel
altero uel à pluribus Sociis Societatis Regiae | unum carmen
eneomiasticum pro supradicto meo libro habere, | ut illud ad
initium libri imprimeretur, quia in his partibus | similia multum
aestimantur ideo mihi magni honoris esset, | liber uero continet
in se sequentia deriuatio nominis Car | niolia, primi inquilini,
duces Carnioliae, gubernatores Carnioliae, omnia officia in Car-
niolia, mores; uarij uestes; | linguae, (sed)² consuetudines in-
colarum, Espicopi, Sancti, religio, | regimen, bella, uegetabilia,
animalia, mineralia, montes, fluuij | temperamentum, curiosa et
rara, et mirabilia, scriptores in | signia nobilium (et similia)³
nôstra turcica confinia in croatia | et sclauonia et dalmatia,
denique omnia quae ad Carnioliam | spectant. Sic rogo hu-
millimè D'natio Vestra me recomendat, ut | potero hac gratiâ
gaudere, scilicet tali carmine suprapetito. | Sic permaneo
D'nationis Vestrae |

obligatissimus

datum

semper paratus ad seruitia

Wagenspergi in Carniolia $\frac{7}{17}$ nouembris 1687.

Rogo pro gratia ut breui mihi scriberet D'natio Vestra

Joannes Weichardus Valuasor Baro m/p.⁴

Valvasor vojak.

Spisal A. Koblar.

Meseca septembra tekočega leta je minulo 200 let, kar je smrt pokosila v Krškem slavnega moža, ki ni samo spretno znal sukati peresa, ampak tudi meč, ko je potrebovala domovina brambe. Ta mož je bil zgodovinar Ivan Vajkard baron

¹ Z besedo ultra se konča prva stran pisma.

² in ³ prečrtano.

⁴ S tem se konča druga stran pisma, tretja stran je prazna, in na četrti strani zgoraj je pisarniška opomba: Journall Book R. S. Nr. 8, p. 171.

pl. Valvasor. Vojaški svoj pogum je pokazal l. 1683., ko je turški veliki vezir Kara Mustafa z grozno vojsko šel oblegat Dunaj in so ogerski uporniki vznemirjali pod vodstvom grofa Bathianija štajersko deželno.

Valvasor po J. Šubic-evi sliki v veži Rudolfinuma.

Kranjski deželni stanovi, naprošeni od Štajercev, so poslali

Valvasorja, nadstotnika spodnje četrtine

Kranjskega (Dolenjskega), s 400 strelci

na pomoč proti Bathianiju. Odrinil je Valvasor

dne 7. avgusta 1683 iz Ljubljane proti Štajerski.

Marširal je mimo Lipnice in Vildona in došel na graško polje,

kjer je taboril nekoliko dnij. Nato so ga poslali

štajerski deželni stanovi v Fürstenfeld, da bi

dobil mesto in gradove

po okolici ter Radgono v svojo oblast. Valvasor pošlje praporščeka Volfa Alberta Schwaba s 100 možmi in stotnika Ivana Krištofa Portnerja s 75. možmi v Burgau, dalje po nekoliko mož v Neudau, Hohenbruck, Hapfenstein in Hainfeld, sam pa zasede s 100 možmi dne 24. avgusta Fürstenfeld. Mesto je bilo slabo utrjeno, ker je bila malo poprej strela udarila v stolp za smodnik, ki se je razletel in poškodoval utrdbe. Cesarske čete so bile že zapustile ta kraj, 5000 sovražnih Bathianijevih vojakov je šotorilo pred mestom in vjetniki so trdili, da 6000 Turkov maršira semkaj od Kaniže. Le malo starcev in žensk je ostalo v mestu, vsi drugi meščani so pobegnili. Položaj Valvasorjev je bil tedaj zelo nevaren, a junak se ni ustrašil, temveč sklenil je, braniti mesto dokler bo mo-

goče, da reši Kranjcev čast. Bathianijeви vojaki zažgó blizu Fürstenfelda lepo vas Speltenbach in se pomaknejo proti mestu. Valvasor ukaže streljati na-nje z velikimi topovi. Ker sta prišla tudi grofa Saurau in Dietrichstein in prišla sovražnike, obležalo jih je 300 v krvavi bitvi pred Fürstenfeldom, drugi so se pa spustili v beg. Pogoreli sta ta čas lepi vasi Rudersdorf in Kaltenbrunn.

Dne 2. septembra 1683 so prišli na pomoč obrist Stadl, grof Trautmannsdorf in grof Thurn s 1000 vrlimi Hrvati. Večkrat so potem ti vojskovodje skupaj z Valvasorjem napadli Bathianijeve gradove. Bati se je bilo pa, da bode sovražnik udaril na Hartberg. Valvasor vzame tedaj dne 15. septembra svojih 100 mož iz Fürstenfelda in 100 mož iz Radgone ter gre branit Hartberg. Napad se ni zgodil. Ostal je ondi Valvasor toliko časa, da so bili Turki premagani pred Dunajem in da se je vsled tega tudi Bathiani uklonil cesarju Leopoldu.

Ko je minula nevarnost, vrnil se je Valvasor s svojimi Dolenjci skozi Gradec proti domu. V Gradcu je prejel od hvaležnih Štajercev za izkazano hrabrost lepe zlate, njegovih častniki pa srebrne darove.

To svoje vojskovanje nam popisuje Valvasor sam v knjigi «Ehre des Herzogthums Crain», XV, str. 604. V kranjskem deželnem arhivu (stanovski oddelek, zvezek 126/4) pa leže trije akti, ki se tičejo Valvasorja kot vojaka. Prvi akt je dopis kranjskega deželnega oskrbnika do štajerskega deželnega glavarja z dne 2. oktobra 1683. V njem prosijo kranjski stanovi, da bi smeli nazaj poklicati Valvasorja in njegovih 400 mož, ker jih že težko preskrbljujejo z živčjem in ker se po starem brambenem redu taka pomoč naklanjaj sosednji notranje-avstrijski deželi le za dobo treh mesecev, ki pa zdaj poteka. Razen tega je cesar iz nevarnosti, ker se je srečno rešil Turka pred Dunajem, štajerski neljubi sosed grof Bathiani je pa izgubil svoje trdne gradove, pridružil svoje ljudi cesarskim četam in obljubil pokorščino svojemu gospodarju. Ker tedaj Štajerska ni več v nevarnosti in je mnogo kranjskih vojakov

obolelo, naj se dovoli, da se bode Valvasor s Kranjci vrnil 20. oktobra in prišel v Ljubljano do 1. novembra.

Drugi akt je dopis istega deželnega oskrbnika (in sicer v konceptu, kakor prvi) z dne 11. okt. 1683. Ž njim se naroča stotnikoma kranjskih deželnih stanov, Ivanu Vajkardu Valvasorju in Ivanu Krištofu Portnerju, da naj se vrneta v spremstvu štajerskega deželnega komisarja z vojaki domov. Zgodi naj se pa po privoljenju ondotnega deželnega glavarja in deželnih odbornikov. Med potjo naj vojaki ne delajo nikomur nadleže. Ko bodo prišli do kranjske meje, naj se naglo pošlje v Ljubljano naznanilo o prihodu, da se bode potrebno ukazalo kranjskemu deželnemu komisarju.

Najvažnejši je pa tretji akt, namreč svojeročno od Valvasorja pisano pismo kranjskemu deželnemu oskrbniku in odbornikom, s katerim je naznanil meseca oktobra 1683 svoj odhod iz Štajerske. List obsega pol pole navadne pisarniške oblike in popisana je prva stran. Priložen je zavitek, v katerem je ležalo pismo. Na njem je naslov in Valvasorjev pečat v rudečem vosku. Na pečatnem grbu se vidi kranjski orel nad trdnjavo in pod vrhom grba stojé črke J. W. V. Z. G. (Johann Weihart Valvasor zu Galleneck). Ker nam je ohranjenih le malo izvernih Valvasorjevih pisem z njegovim podpisom, objavimo omenjeni dopis po izvirniku, ki se glasi:

Hochwirdig, Hoch vnd Wollgeborene, Wollgeborene Woll Edlgeborene, gnedig: vnd hochgebnten herren herren.

Meiner gndig: vnd hochgebnten Herren an mich sub dato den 11 Octobrjs abgeloffenen ordere vnd beuelich habe Ich den 21 dits in gehor: empfangen vnd darauss verstanden, wie ich mich mit meien Lithen in Commanda verhollden soll, be-richte Meine gnd: vnd hochgebntn herren herren, dass Ich mit meiner Compagnia auf ordere der Lö: La: Stenden in Stoüer (weliche mir neben beygelegten Sendtschreiben vnd begeren meiner gndig: vnd hochgeb. herren übschikhet worden) den 20 dito aufgebrochen vnd den 21 auf Grätz angelanget von hier aber mein march dergestalt aingestellt, dass Ich vnfailbarlich khunfftigen Finstag dass ist den 28 hujus auf Franz in

nachtquarttir anlangen werde verhoffend aldorten herrn khrigss
Commissari gemachte anstalt zufinden, mich Schilsichen in
gehör. empfelche vnd Lebe Meiner Gnedigen vnd hochgebthn.
Herren Herren

trey dinstgehorsambster
vnd schuldigster

Johann Weihart Valuasor m. p.
Oberhauptmann.

Grätz den Octobris 1683.

Pisanice iz Bele Krajine.

Prilog k slovenski národní ornamentiki; spisal Janko Barle.

Nekako ločena od drugega Kranjskega, ohranila je Bela Krajina do najnovejšega časa marsikatero posebnost. Med take posebnosti prištevam lepo, belo narodno nošo, čist, jednat jezik in stare za pravo národne pesmi in običaje. Glede ornamentike ni bila Bela Krajina nikdar bogata, posebno v primeri s sosednjo Hrvatsko, vendar niso niti one rálice na rokávih (bela ženska suknjica), pisane otiráče (ročniki) iz starejše dobe in one šare, katere so nosile omožene žene na glavi, brez vsake zanimivosti. V novejšem času je seveda drugače. Občenje s tujim svetom, posebno pa z Ameriko, iztisnilo bode skoraj povsem národno nošo. Pesmi so do malega že one, katere se popevajo onkraj Gorjancev, a tudi stari običaji ginejo. Ravno tako je tudi s pisanicami (piruhi). Res se še pišejo pisanice, vendar po malem, in zamenjali jih bodejo kmalu po več krajih rudeči in črni piruhi. Da se stvar, za katero se ni do sedaj nikdo zanimal, povsem ne pozabi, napisal sem te-le vrstice.

Pisanje jajec o veliki noči ali vuzmu je razširjeno pri vseh slovanskih narodih in izvira iz prastare dobe. To dokazuje najboljše to, da tudi oni Nemci, kateri stanujejo v krajih, kjer so stanovali nekđaj Slovani, pišejo velikonočna jajca na slovanski način.¹ In ne samo to. Še bolji dokaz so oni ornament

¹ Časopis vlasteneckého muzejního spolku olomuckého. Roč. II., str. 81.

pisanicah, kateri prečesto naličijo zelò ornamentom na raznih izkopinah. Toda o tem več kasneje. Ni torej čudno, da se v drugih krajih, posebno pa pri bratih Čehih, kjer cvete bolj zanimanje za národne stvari, písanice živo proučavajo. Naj bi se tudi pri nas, kjer se izkapa toliko dragocenih starin, zbrale in popisale písanice iz raznih strani. Dasi je pisanje z voskom po vseh slovenskih krajih (razun Bele Krajine) menda izginilo, šarajo ali pišejo se písanice vendar še z nožem, kolikor jaz vem, vsaj po nekaterih krajih na Notranjskem in na južnem Štajerskem.

Beli Kranjci govore písanka ali pa písanica, zato ker se pišejo jajca s písalko. Na Murškem Polju jih imenujejo rumenice (izgovarjajo: remenice); Hrvati velé: písanica, písanec, šarena jaja; Čehi: kraslice (od krása = rudeča boja), a Rusi in Poljaki poznajo pa tudi písanice. Piruh (пирухъ) od pýřiti = rudeti. Na Kolpi čuješ tudi zapiriti se,¹ a Hrvatu je piruh vol-rudečko.

Zanimivo je gledati, kako písanice pišejo. Rabi jim tanka limasta cevka. (Zovejo jo v Beli Krajini: písalka, na Hrvatskem pa kišca, kišica ali čarkalo). Pričvrsté jo na leseno držalo, katero ima ondi, kjer se písalka pričvrsti, malo izdolbino, tako, da naliči mali, nerodni, leseni žličici. V ono izdolbino denejo voska, a ko pišejo, držé ga nad ognjem, takó, da se počasi skozi cevko cedí in po belem jajcu piše. Ko je jajce napisano, denejo je v toplo vodo, v kateri je namočena pražiljka (*Caesalpinia ectinata*), katero so francoski mornarji že v 16. veku pripeljali iz Brazilije v Evropo pod imenom: braziljski les. Ta obarvana voda prime se počasi jajca, vosek toplina izliže, jajce se s pepelom obriše, in písanica je gotova. To je tačas, kadar je pisanje belo. Če je pa katere druge boje, namoči se preje v ono barvano vodo in se potem še-le piše z voskom. Za druge boje rabi češminova skorjica (rumena boja) ali pa jelševa in črešnjeva (sivkasto-rudeča) ali pa jelševa in hrastova (črna). Tudi peresca od čebule rabijo, a dobé od

¹ Prim. Fr. Kurelac: Imena vlastita i splošna domačih životin, str. 30.

njih temnorumenno barvo. Da se barva rajši prime, denejo v lonec tudi nekoliko galuna (Alaun).

Dasí se belokranjske písanice ne morejo meriti s prekrasnimi, uprav klasičnimi moravskimi in slovaškimi písanicami, vendar se še smejo ponositi ž njimi Beli Kranjci. V nekoliko letih, kar se bavim z proučevanjem písanic, videl in imel sem več stotin písanic, med katerimi so bili zastopani malo ne vsi hrvatski kraji, a reči moram, da so belokranjske písanice lepše od hrvatskih, izvzemši one iz Slavonije in hrvatske Podravine. Glavni značaj belokranjskih písanic je, da nahajamo na njih le geometrične ornamente, rastlinskih je prav malo, in večkrat še oni jedini, katerega narod imenuje na steljice (misli največ sladko koreninico, *Polypodium vulgare*), naliči po svoji jednoličnosti bolj na geometrični, kot na rastlinski ornament. Le letos našel sem jedno písanico iz Rozalnice pri Metliki, na kateri so bila narisana prav dobro z malimi piknjicami peresca od detelje (*Trifolium pratense*). Večkrat najdeš na njih tudi lončič, iz katerega poganja steljica.

Najnavadnejši način pisanja je oni, kateri se rabi posebno v metliški okolici. Jajce razdeli se nekako tako, kakor zemlja na globusu z vodoravnimi in navpičnimi črtami na razna polja, katera so potem posuta z malimi piknjicami, ali vedno tako, da je jedno polje posuto, a drugo prazno; zaradi tega je tudi písanica, posebno če se rabi črna in rumena boja, zelò živa in prikupljiva. Večkrat razdelé ona polja še s poprečnimi črtami na manja, ali pa rabijo mesto gorenjih vodoravnih črt krožnice. Ta način pisanja sem našel do sedaj samo v Beli Krajini.

Drugi način, kateri je podobno razširjen tudi po vsem Hrvatskem, zove se na vúzdice (na uzde). Jajce razdeli se vodoravno z jedno, a navpično z dvema črtama. V sredi vsakega od osmerih polj se naredi mali krog in od njega vlečejo se tja, kjer se črte križajo, po jedna, dve ali tri črte. Ta ornament okrasé večkrat primerno tudi s piknjicami ali pa s steljicami, tako, da postane prav mnogovrsten.

Obljubljeno je tudi pisanje na stopičke (stup). Pisanica razdeli se z dvema, več ali manj oddaljenima vodoravnima črtama, a ti se razdelita z navpičnimi črtami (stopički) na jednaka polja. Ta polja prečrtajo se zopet na križ in posujejo s pknjicami in se raznovrstno okrasé. Na vrhovih napravi se pa navadno lep križ, ki se največkrat rabi poleg zvezde.

O ornamentu na steljice sem že nekaj omenil. Hrvatski Zagorci pravijo mu tudi na preprút (praprot). Ta način spaja se velikokrat z drugimi načini, posebno pa z onim na vuzdice, s tem, da se vuzdice z malimi vejicami ali zobčiči okrasé. Včasí se zopet jajce z jedno vodoravno in četverimi navpičnimi črtami razdeli, a kjer se črte križajo, takó na vrhovih, kot na sredi, potegneta se dve črti na križ, a na njih se napravijo steljice. Večkrat se tudi jajce navpično prepolóví, a na vsaki polovici napravi se s steljicami kot drevo, namreč ravna črta z razširjenimi vejami. Ornamenta na križce ne bodem posebno omenjal; ker že samo ime pové, kakšen je. Če tudi bolj redko, kot v sosednjem Hrvatskem, nahaja se vendar tudi v Beli Krajini ornament na puževe hišice (polževe hišice), ali pa na púžeke, kateri naliči špirali, a imé mu je od tod, ker se vije kakor polževa hišica. (Glej podobo.)

Povse krščanskega pomena je ornament na božje márterce, katerega vidimo večkrat tudi na moravskih pisanicah.¹ Ni čudno, da je delovalo tudi trpljenje našega Odrašenika in oni znameniti dogodki velikega tedna na preproste risarje. Zato vidiš na pisanicah večkrat tudi britko martro, lestvice, žeblje in drugo mučilno orodje, a nikdar ne manjka petelina sv. Petra, več ali manj spretno načrtanega. Rep petelinov je navaden, le jedenkrat sem našel jednega, podobnega nekoliko grški zvezdi, katera je posebno krasno izražena na moravskih narodnih našivih.² Tudi monštranca je večkrat narisana na pisanicah in na vsaki strani stoji ji lončič

¹ prim. Velkonocní pomlázka na Moravě, Napsala Fr. Stránecká, V brnském «Obzoru» l. 1887., str. 115.

² gl. Moravské ornamente. II., str. 5.

s steljico, ali pa goreča sveča. Ime Jezusovo je nekaj navadnega, a tudi srce zagledaš, zdaj kot okrasek pri ornamentu, zdaj samostavno. Največkrat poganja iz njega križ, steljica, ali je pa okrašeno s tremi žarki.

Da vseh pojedinih ornamentov ne opisujem, rečem le to, da so jako mnogovrstni in prav bogati za malo Belo Krajino. Še na Hrvaškem, kjer je narodna obrt v cvetu (ne mislim onih Hrvatov preko Kolpe do Karlovca, kateri niso v tem nič na boljem kot Beli Kranjci), nisem našel v takem obsegu, kot je Bela Krajina, tolike mnogovrstnosti. Pohvalno je tudi to, da pišejo Beli Kranjci pisanice le z voskom, kar je prvotni in najstarejši način in mnogo bolj národen, kot oni z nožičkom.¹ S tem si najložje tolmačimo, da se ni razvila v Beli Krajini na pisanicah rastlinska ornamentika, ker je pisalka za to nekako prenerodna, a nožič je pa kakor nalašč, da se izrazijo fine oblike rastlin. Naj navedem za dokaz le to, da se v mojem prejšnjem bivališču na slavonski meji pisanice, pisane z voskom, ne odlikujejo z nikako posebno lepoto, a one, pisane z nožem, so prekrasne in rezljane tako fino, da se moraš čuditi. In vendar dela jedno in drugo isti narod. Dasi Belokranjci ne pišejo z nožem, vendar so njihove pisanice izvedene prav lepo, boje so žive, tako da občuduješ glavico, katera jih je izumila, in roko, katera jih je načrtala, dasi ne umé morda podpisati niti svojega imena. Boje so tudi jako raznovrstne, našel sem celo zelenkasto, plavo in višnjevato, vendar na jedni pisanici ne nahajaš jih nikdar več, kot dve, ne tako, kot na moravskih (tudi na nekaterih slavonskih in podravskih), katere zaradi svojih raznih boj in umetnega razdeljenja naličijo najdivnejšemu mozajiku. Izmed vseh belokranjskih se pa vendar zaradi finih, zamolklih boj in elegantnih oblik odlikujejo najbolj one v Adlešičih, kjer se je tudi prvotni belokranjski živelj do sedaj še najbolj ohranil.

Da naličijo ornamenta na pisanicah onim na našivih (kjer so se še ohranili) je sicer zanimivo, ali je prav naravno, ker

¹ Temu pritrjuje tudi prof. Jos. Klvaňa v svojem spisu: *Kraslice moravské*; gl.: *Česky lid*. 1893., str. 484.

je delala oboje ista roka. Bolj čudno je pa to, da srečavaš še na sedanjih písanicah oblike, katere nahajaš na izkopinah iz davnih, davnih časov.¹ Že takrat okraševali so ljudje svoje orodje i. t. d. z raznimi, jednostavnimi ornamentami. Najdeš jih že na kamenitem orodju, mnogo več na lončenih stvareh.² Ko so ljudje izumili še kovíne, počeli so se tudi ornamentami bolj razvijati in vrstiti se v harmonijske skupine. Ti ornamentami presajali in podedovali so se tradicionalno od roda do roda in mnogi so se nam ohranili še do danes, največ na našivih in pa na písanicah. Ti ornamentami, kakor pravi dr. Wankel,³ niso produkt pojedincev, nego celega naroda in ohranili so se nam prav dobro, tako, da jih narod še sedaj dela, prav malo spremenjene.

Prvotni znaki ali motivi, iz katerih so ornamentami sestavljeni, delé se v tri skupine. Jedni so lastnina vseh narodov, drugi so mitološkega in simboličnega pomena, a tretji so oni, katere je izumil sam dotični narod. Med prve prištevamo posebno trikot, znamenje sveto malo ne vsem starim narodom. Na belokranjskih písanicah nahajaš ga često, posebno na onih iz Adlešičev ne manka skoraj nikdar. Včasih nahaja se jih več, drug poleg drugega, tako, da so kakor pas okrog jajca.

Često porazvrščeni sta tudi dve nasprotni vrsti, kar zovejo arheologi volčje zobe. Vsi ti trikotni posuti so največkrat z drobnimi piknjicami. Često rabi kot okrasek posebno trizob, katerega najdemo tudi na starih kamenitih spomenikih. Trikvetrum se sicer ne nahaja, pač pa često znak s samo dvema zavičajčama, kateri se potem z drugim spaja v samostalen ornament na polzeve hišice, kakor sem že gori opisal, in katerega

¹ Če te zanima, oglej si primerjalne slike v: Moravské ornamente I., str. 27. 29., in: Moravské ornamente II., str. 9.

² Vse to lepo vidiš na mnogih žarah v ljubljanskem muzeju in posebno na posodah iz dobe stavb na kolen, ki so se našle v ljubljanskem Barju. Okraski so isti skoraj, kakor na písanicah.

³ Prim.: Moravské ornamente I., str. 13.

nam tako dobro predočujejo špiralne fibule, najdene po Kranjskem in drugod. Od simboliških motivov nahajamo na belokranjskih písanicah največkrat simbol solnca v raznih oblikah, zdaj kot krog z žarki, zdaj kot krog s piknjicami ali pa z zvezdicami. Hrvati predstavljajo tudi mesec z zvezdami in rabijo zato uganjko: Puno sito lišnjakov (lešnikov), a med njimi orij (oreh — zapisal v Ladvenjaku v bivši Krajini). Od križev nahajamo največ tako zvani malteški križ, kateri često rabi kot okrasek na vrhah belokranjskih písanic. Ta križ se je še dalje razvijal in spremenil v križ, kateri ima četverokot v sredi in se nahaja tudi kot samostalni ornament. Posebno lepo je razvit na naših písanicah prestari slovanski ornament valov (srečavamo ga često kot keramični ornament na izkopanih loncih), kateri se vijejo okrog kroga in so okrašeni z malimi piknjicami.

Podobnost ornamentov arheoloških predmetov, pravi dobro gospa Vlasta Havelková¹, z našimi našivi in písanicami vsekakor ni slučajna. In če bi se zdelo komu presmelo, da so one izkopine, katere učenjaki pripisujejo Keltom, le slovansko blago, tvrdimo vendar lahko brez vsake skrbi, da so južni in zapadni Slovani še pred Kristusovim rojstvom v tako zvani halštadski dobi živeli ondukaj, kjer je izkopano največ teh predmetov, in da so v tedanji omiki sodelovali z drugimi narodi.

Kdaj so počeli ljudje pisati písanice, je težko povedati. Jajce sicer dobro simbolizuje Jezusovo bivanje v grobu in njegovo častljivo vstajenje, vendar iz tega še ne sledí, da je ta običaj nastal še le s krščanstvom. Jajce je tudi simbol novega življenja, preporeda narave v pomladi, a darovanje z rudečimi jajci je bilo v navadi že pri Egipčanih in Perzijanih. Tudi J. Navratil misli,² da je običaj, da se o vúzmu jajca barvajo in pišejo — zlasti rudeče in rumeno — rumenemu solncu v čast, tedaj preostatek iz poganske dobe.

¹ Moravské ornamenti II., str. 6.

² Gl. Letopis Matice Slov. l. 1887., str. 137.

Pišejo se kokošja, redkokdaj tudi račja jajca. Belokranjske pisanice ohranile so svojo samostalnost, ker se razlikujejo v mnogem od sosednjih hrvaških, posebno okrašenja s piknjicami in vejicami nisem našel nikjer drugod. Naj bi se pisanje pisanic še dolgo ne zatrlo, saj je lep in časten spomin na davno pretekle čase in omiko naših pradedov!¹

Iz vatikanskega arhiva.

Zapisal S. Rutar.

1.) Bonifacius (IX.) etc. Magistro Leupoldo Rectori parochialis ecclesie in Craenburg Aquilegensis diocesis, Capellano nostro Salutem etc. Virtutibus clarens etc. nominamus te in nostrum et apostolicæ Sedis Capellanum et verum familiarem domesticum et in continuum commensalem gratiose recipimus etc. Tibique concedimus, quod indulgentiis, immunitatibus, gratiis, priuilegiis exemptionibusque et aliis uti valeas etc. Dat. Perusii XV. kl. Augusti, pontificatu nostro Anno quarto. (Regestum papæ Bonifacii IX., Vol. No. 314, pg. CLVIII.)

2.) Capellanatus honoris pro magistro Colomanno, Rectori parochialis ecclesie Sti Viti prope Laybach, Aquilegensis diocesis. VIII. kl. Junii, Anno V. (Reg. 314, CCLVIII.)

3.) Bonifacius etc. Venerabili fratri Episcopo Concordiensi Salutem etc. Ad audientiam nostram peruenit, quod Theodoricus Tewfel, qui se gerit pro Vicario parochiali ecclesie in Franczk (Vransko) Aquilegensis diocesis tunc officialis Ven. fris. nostri Johannis Patriarche Aquilegensis existens eundem patriarcham nec non dilectos filios Clericum Civitatis Aquilegensis et dictæ diocesis et etiam Cameram apostolicam in magnas pecuniarum summas deceperat et ne propterea ad iudicium uocaretur de partibus illis aufugerat, quodque patriarcha et Clerus prædicti hujusmodi pecunie summam, in qua eos dictus Theodoricus deceperat, ut profertur eidem Camere,

¹ Lepo zbirko belokranjskih pisanic je podaril pisatelj tega sestavka ljubljanskemu muzeju. Uredništvo.

licite donauerunt. Auditor Camere apostolice Franciscus de Mercatello eundem Theodericum tunc apud sedem apostolicam constitutum ex officio arestauit et etiam incarcerationi. Cum autem de his possit in partibus illis ueritas melius indagari, Nos uolentes indemnitati dicte Camere, prout nostri interest prouidere, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus uocatur dicto Theodorico, qui ab huiusmodi carceribus de mandato nostro liberatus ac etiam dearestatus existit, et aliis, qui fuerint euocandi super praemissis summarie simpliciter et de plano ac sine strepitu et figura indicti auctoritate nostra te diligenter informes et si per informationem huiusmodi tibi constuerit premissa fore uera, prefatum Theodericum ad satisfaciendum dicte Camere de huiusmodi pecuniarum summis etiam per alienationem et vendicionem bonorum suorum, ubicunque et quibuscunque consistentium compellas etc. Datum Idibus Augusti, Anno quinto. (Reg. No. 314, pg. CCLXXXVI.)

4.) Capellanatus honoris pro magistro Georgio Detkonis de Landstrost, Capellano nostro. III. Idus Julii Anno Decimo. (Reg. vol. 316, pg. CXXXV.)

5.) Capellanatus honoris pro Henrico de Marpurg, monacho monasterii Sti. Sebastiani extra muros urbis Cisterciensis ordinis Cap^{no} nostro. Non. Februarii, Anno Decimotertio. (Reg. No. 317, pg. CCXCIII.)

6.) Bonifacius etc. Dilecto filio Jacobo Floriani Cap^{no} nostro et causarum palatii apostolici Auditori Salutem etc. Vite ac morum honestas etc. super quibus apud nos dilectus filius Georgius Derkonis de Landestrost Rector Capelle Sti Erasmi in Aynod Aquilegensis dioecesis fidedigno commendatur testimonio nos inducunt, ut sibi reddamus ad gratiam liberales. Exhibita siquidem nobis nuper propter dicti Georgii peticio, continebat per alium quondam Michael de Stira Sti Martini in Tiuer et dilectus filius Johannes Seyrer Sti Michaelis in Mongspurch dicte dioecesis parochiales ecclesias quas tunc tempore obtinebant desiderantes illas ex certis rationabilibus causis inuicem permutare in manibus bone

memorie Ludouici patriarche Aquilegensis ex causa permutationis hujusmodi extra Romanam Curiam libere et sponte resignarunt prefatusque patriarcha hujusmodi resignacionibus per eum extra eandem Curiam auctoritate ordinaria Michaeli in Mangspurch et Johanni prefati Sti Martini ecclesias predictas per hujusmodi resignaciones uacantes eadem auctoritate contulit et de eisdem etiam prouidit idemque Michael eandem ecclesiam in M. vigore collacionis et prouisionis hujusmodi de illa sibi ut prefertur facta extitit pacifice assecutus et per orta postmodum inter ipsum Michaellem et dilectum filium Johannem de Mila, qui se gerit pro plebano plebis in Wodicz eiusdem diocesis super dicta ecclesia in M., quam quilibet dictorum Michaelis et Johannis de Mila ad se de iure spectare asserebat, prout dictus Johannes de Mila adhuc asserit instantia questionis, Nos causam hujusmodi non obstante pro causa ipsa destinata ad eandem Curiam legitime deuoluta et apud eam tractanda et finienda non esset dilecto filio magistro Hermano de Biluelt etc. ad instantiam dicti Johannis de Mila audiendam commisimus et fine debito terminandam, idemque Auditor in causa huiusmodi procedens diffinitoriam per quam ecclesiam in mangspurch predictam Johanni de mila adiudicavit et super ea michaeli praefati perpetuum silentium imposuit sententiam promulgauit a qua pro parte dicti michaelis ad sedem fuit apostolicam appellatum. Nosque causam appellationis huiusmodi tibi audiendam commisimus et fine debito terminandam tuque in causa appellationis praedictae inter partes easdem ad nonnullas actus citra (?) tamen conclusionem dicere processisse. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat praefatus michael lite huiusmodi sit indecisa pendente in possessionem dicte ecclesie in mangspurch exus extra eandem Curiam debitum nature persoluitur Nos statum cause huiusmodi habentes praesentibus per expressa et ne ad ecclesiam in mangspurch praedictam alicui pateat vitiosus ingressus si lis huiusmodi careat legitimo defensore qui teneatur eandem prouidere praedictoque Georgio, qui presbiter est praemissorum meritorum (?) suorum intentu specialem gratiam facere uolentes

discretionem tue per apostolica scripta mandamus, quo vis praefatum Georgium dummodo ipse in dicta ecclesia in mangspurch intrusus non fuit in omni iure et ad omne ius quod praedicto michaeli tempore sui obitus in eadem ecclesia in mangspurch seu ad eam quolibet competebat aut competere poterat auctoritate nostra surroges ipsumque ius sibi conferas et provideas etiam de eodem dictumque Georgium ad huiusmodi ius necnon litem et causam huiusmodi prosecutionem et defensionem in eo statu, in quo causam ipsam inuenit et in quo praefatus michael tempore huiusmodi sui obitus existeret et si uincere posset et debet admitti et ad possessionem eiusdem ecclesiae in mangspurch in qua idem michael tempore huiusmodi obitus ut profertur existeret admittas ac admitti facias et est more et nichilominus si per euentum litem huiusmodi tibi constituit michaeli dum vixit non competisse ac Johanni de mila praefati non appetere ius in dicta ecclesia in mangspurch seu ad illam eandem ecclesiam in mangspurch cuius fructus, redditus ac prouentus septuaginta marcharum argenti puri secundum communem existimationem ualorem annuum ut ipse Georgius asserit non excedunt siue ut profertur siue alias quouis modo aut ex alterius cuiuscunque persona seu per Constitutionem felicis recordationis Johannis papae XXII praedecessoris nostri que incipit Execrabilis (?) nocet etiam si tanto tempore natus sit (?) per eius (?) collatio iuxta lateranensis statuta concilij ad sedem ipsam legitime deuoluta aut ipsa ecclesia in mangspurch disponi apostolice specialiter reprobata existant et persona per cuius factum ultimo natus sit (?) sed praedictus Capellanus aut alias officialis, seu fructum Cammere apostolice debitorum Collector (ommissis), dummodo tempore dato praesentium non sit in eadem ecclesia in mangspurch alicuius specialiter ius quaesitum cum omnibus iuribus et pertinentiis suis ad Georgium dicta auctoritate conferas et assignes Inducas per te uel alium seu alios eundem Georgium uel procuratorem suum eius necnon (?) in corporalem possessionem ecclesiae in mangspurch iuriumque et pertinentiorum praedictorum eadem auctoritate et defendens inductum amoto

exinde quolibet illicito detencione ac faciens sibi de ipsius ecclesie in mongspurch fructibus redditibus prouentibus et iuribus oneribusque integre respondere. Contradictores etc.

Datum Rome apud Sanctum Petrum Quarto kal. maij Anno Septimo. (Reg. No. 318, pg. CXXXVII.)

Drobtinice iz furlanskih arhivov.

Nabral Ant. Koblar.

(Dalje.)

Škofja Loka. *Fara*: L. 1311. je umrl Urh Loški (de Vildenlok), ki je bil župnik v Šmartinu pred Kranjem. (C, 9, 31.) — 23. maja 1337 se imenuje klerik Mihael iz Loke (de Lok). (A, b, 23.) — 5. apr. 1349 je dobil od patrijarha Bertranda tonzuro Ivan sin pok. Henrika iz Loke (de Lok). (C, 3, 4, 36.) — 5. apr. 1485 je bil Leonard Lazari kapelan na loškem gradu. (A, a, 11, 17.) — 12. maja 1487 se omeni Jurij Sigisdorfer iz Loke. (A, a, 13, 138.) — 31. maja 1482 in 26. maja 1488 je živel duhovnik Volbank, kapelan na zgornjem loškem gradu (Wulfgangus in Castro superiori Loch). (A, a, 10 in 13.) — 13. jun. 1489 dobi duhovnik Nikolaj Lusa dovoljenje, da sme maševati v mestu Loki. (A, a, 13, 436.) — 25. apr. 1493 se imenuje kovač Martin iz Loke. (A, a, 15, 471.) — 14. jan. 1497 se pravdata krznar (pelliparius) Ludovik iz Loke in ondotni meščan Osvald Naglič zaradi nekega sedeža v mestni cerkvi sv. Jakoba. (A, a, 16, 335.) — Duhovnik Vit Naglič je postal l. 1498. ekonom, in precej potem župnik v moravški fari. (A, a, 25, 106.) — 23. jan. 1502 se imenuje duhovnik Ivan Seytan iz Loke (A, b, 49.), in 10. marc. 1503 je o cerkljanskem župniku Fabijanu (Vičiču) rečeno, da je bil doma iz Loke.¹ (A, a, 25, 251.) — 8. okt. 1504 se imenuje vojniki Gašpar

¹ Teško je iz pridevka «de Lok» za trdno določiti o teh možeh, ali so bili rojeni na svetu sedanje starološke, ali loške mestne fare, ker sta bili obe nekdanj jedna fara.

Lambergar, glavar loški. (A, b, 49.) — 10. sept. 1562 dobi loški vikar Ambrož Hauman starološko faro. Prezentoval ga je loški glavar Leonard pl. Sigesdorf iz Grosswinklerna (Dominii Lack locumtenentis prefectus). (A, c, I, 62.) — V mašnike so bili posvečeni Ločani: Ivan Praeliber 28ega marc. 1587; Ivan Puškar 21. sept. 1591; Jakob Šubic 19. sept. 1592; Tomaž Pomponius 31. maja 1597; Sebastijan Blažič 10. apr. 1599 in Egid Grof 12. jun. 1604. (O. z.) — Josip Sittich, beneficijat presv. Trojice, je bil 16. apr. 1599 predlagan in 22. jul. 1600 potrjen za starološkega župnika. (A, c, 5.) — L. 1599. je okrog Loke hudo morila kuga. (A, b, 44.) — Ko je bil zapustil beneficij presv. Trojice v Loki Josip Sittich, ga je dobil 23. febr. 1601 Martin Standler. (A, c, 6.) — Po Standlerjevi smrti je dobil isti beneficij, ki je imel svojo kapelico v loškem mestu, 29. apr. 1614 vsled župnikove prezentacije Hermagora Kossizh. (A, b, 43.) — 6. jul. 1627 dobi loško kapelanijo presv. Trojice po smrti Mihaela Mercila (?) Andrej Hafner. (A, c, 10.) — Po smrti Jurija Labacherja, ki je imel ta beneficij že l. 1621 (A, b, 10.), prezentuje frizinški škof Vit Adam patrijarhu za beneficij presv. Trojice, s katerim so sklenjene večne maše, 21. sept. 1635 Mateja Jugovca. (A, b, 23.) Potrjen je bil od patrijarha 16. maja 1636. (A, c, 11.) — 24. apr. 1640 se imenuje plemeniti gospod Ivan Petschacher iz Šeferta (a Scheffert). (A, b, 23.) — Ko je odšel vikar Matija Jenko, se je župnik Haffner 26. jul. 1642 namenil postaviti za vikarja v mestu Andreja Jerliha in ga je poslal v Videm, da bi bil izprašan in potrjen za duh. pastirstvo. (A, b, 24.) — 11. dec. 1643 prosi Mihael Wez za Ločana Mateja Homana, da bi smel biti posvečen v mašnika. (A, b, 39.) — 26. jul. 1652 podeli bistrski samostan loškemu meščanu Juriju Pernerju, doktorju prostih umetnostij in modroslovja pri jezovitih v Gradcu, «Titulum mensae» za ordinacije. (A, b, 23.) — 25. maja 1671 je dobil vikar Andrej Hudačut poljansko faro, za njim je pa vikarstvo nastopil Pavel Bergamaš. (A, b, 45.) — L. 1704. vikar Valentin Križaj. Vladal je

11 podružnic in v cerkvi sv. Jakoba bratovščino presvetega Rešnjega Telesa. 18. jan. 1702 prosi Marko Oblak patrijarha dovoljenja, da bi smel na novo sezidati kapelo (oratorium) žalostne M. B. v gradu Burgstall. (A, c, 17 in A, b, 49.) — L. 1723 je bil v mašnika posvečen. Ločan Jurij Bizjak, l. 1731 pa Matej Demšar in Ivan Šubic. (A, b, 49.)

Klariški samostan: Patrijarh Nikolaj privoli 13. febr. 1358 kamniškemu župniku Otakarju Blagoviškemu (de Glogwitz), da sme s svojim denarjem sezidati v loškem mestu samostan sv. Klare. (C, 3, 16.) — Opatinja Katarina se omeni 27. febr. 1496. (O. z.) — Po dovršeni vizitaciji Kranjske je izdal patrijarh Frančišek Barbaro reformacijske ukaze. Loška prednica Ursula Gassar je ukaz prejela 27. febr. 1594. (A, b, 48.) — L. 1598 je naddijakon Freudenschuss blagoslavljal in uvajal novinke, nunam pa dovolil prost izhod. (A, b, 47.) — 2. okt. 1599 je bila odstavljena opatinja Ursula Gassar in 11. maja 1600 od patrijarha potrjena nova prednica Katarina Holder. (A, c, 5.) Izvolile so jo 21. febr. 1600 gospé: Helena Nachtigall, Katarina Hostnik, Klara Rizzi in Marješa Novak in prosile so patrijarha potrjenja. (A, b, 41.) — L. 1600 je bil «Syndicus» samostana Volbank Sittich. (A, b, 44.) — 23. okt. 1627 se bivša prednica Klara Rizi pritožuje patrijarhu, da je nenadoma prišel vizitator in jo odstavil, dasiravno samostanu nikdar ni storila škode in so vse nune ž njo zadovoljne. 40 let je bila v samostanu in 24 let prednica. Dve drugi gospé je privedel iz Mekin in jima izročil vodstvo samostana. (A, b, 43.) — Suzana Petričevič (in Petričkovič), profesa mekinskega samostana, je bila potrjena za opatinjo v Loki 8. mar. 1633. (A, c, 11.) Omeni se ista opatinja tudi 11. avg. 1636 (A, b, 49.) in 25. dec. 1642, ko priporoči svojega sacelana mag. Michaela Weza, da bi bil posvečen v mašnika. (A, b, 34.) 23. maja 1643 prosi opatinja Suzana Petričevič dovoljenja, da bi smela dvakrat na leto iti pogledat polje in pristavo ter ondi urejat gospodarstvo, ker je samostan zelo obubožal. Vzprejete so bile malo prej profese: Marija Lukančič, sestra

Sebastijana Lukančiča, ki je prinesla v samostan lepo dedščino, Ursula Herzog in Ana Wagenhütter. Živele so v samostanu razun teh še gospé: Alojzija Vintar, Ana Stobil, Agata Oberegger, Veronika Schrein, Marjeta Perzhahn in Katarina Mikulič. (A, b, 49.) — Po smrti Suzane Petričevič je bila 27. maja 1645 za opatinjo potrjena Agata Oberegger (tudi Oberecker). (A, c, 12.) 12. maja 1663 prosi opatinja Agata, da bi smel kak prelat vložiti pri ravno dozidani novi nunski cerkvi vogelni kamen in posvetiti pet altarjev. (A, b, 46.) 2. jun. 1663 sporoči patrijarh naddijakonu Scarlichiju v Kamniku, da naj se izpolni ta predničina želja, on pa uvede nekaj novih nun. (A, b, 42.) — Po smrti prednice Agate Oberegger je 4. jun. 1673 izvolilo 16 sester za prednico Regino Thaller (A, b, 45), in dobile so od patrijarha potrjenje 19. jun. 1673. (A, c, 15.) — Po smrti prednice Regine Thaller (tudi Toller) so si izvolile l. 1687. za opatinjo Marijo Frančiško Adelman, rojeno v Kranju, staro 47 let, in v samostanu bivajočo 28 let. Volilni akt so podpisale gospé: Katarina Oberegger, Ludovika Rambser, Ivana Giantzill, Izabela Sargar, Klara Schnor, Barbara Petričevič, Matilda Pelko, Angelika Fritzheim, Suzana Hohenwart, Marijana Ott, Jozefa Barbo, Terezija Kapus, Beatrika Rasp, Neža Wurzer, Roza Fideli, Antonija Barbo, Konstancija Muschkon in Serafina Kunstl. (A, b, 49.) Potrjena je bila opatinja Adelman od patrijarha 20. okt. 1687. (A, c, 16.) — Nunski spovednik je bil l. 1704. Pavel Bergamaš (Wargamash), apost. protonotar in beneficijat presv. Trojice, kapelan pa Sebastijan Vodnik, magister modroslovja. (A, b, 49.) — Ob koncu 1705. leta je umrla prednica Marija Frančiška Adelman. Izvoljena je bila potem za prednico Suzana, roj. pl. Hohenwart, in 7. marc. 1706 je naddijakon Flachenfeld prosil zanjo potrjenja (A, b, 45.), ki se je izdalo 30. mar. 1706. (A, c, 17.) 15. dec. 1738 je bila potrjena za opatinjo Ignacija grofica pl. Lichtenberg in gorenjski naddijakon Leopold grof Petazzi je dobil povelje, da jo je vmestil. (A, c, 20.) — 18. maja 1745 je bila pa potrjena loška opatinja Alojzija

pl. Lichtenberg in vmestil jo je dolenski naddijakon Karol grof Petazzi. (A, c, 21.)

Šmihel pri Novem Mestu. Ko se je po odpovedi župnika Ivana (pl. Reypach) izpraznila fara «s. Michaelis in Marhia prope Meyhaw», jo je dobil 31. jan. 1343 od patrijarha Albert iz Mosburga, duhoven solnograške škofije. (E. I. b, 13.) — 17. apr. 1489 župnik Ivan Pogen (Plebanus s. Michaelis sub castro Meychow). (A, a, 13, 166.) Župnikoval je ondi še 23ega sept. 1495, ko je dobil od patrijarha ukaz, da naj pusti cerkev M. B. v Tópliah Martinu Plavcu iz zagrebske škofije, ker je na ta beneficij investiran. (A, a, 18, 196.) — 4. apr. 1500 je dobil v Čevdadu tonzuro in manjše redove Pavel, sin Ahaca Štuparja iz Šmihela. (O. z.) — 21. maja 1507 je bil ondi vikar Peter in 5. maja 1597 vikar Matija Pečar. (A, b, 49.)

Šmarija. Mihael Sterlecker se prav mnogokrat omenja kot župnik in ces. javni notar v Šmariji (Hardlandt) od 15. apr. 1488 do 1. febr. 1509, dalje kot dekan novomeški, a bivajoč v Šmariji, od 15. jan. 1499 do 6. marc. 1514 in kot naddijakon Slovenske Marke (Marchie Sclauonice) od 1. maja 1499 do 1. febr. 1509. (A, a, 24, 212 in A, b, 49.) 14. nov. 1496 je imel za kapelana Bernarda Fraumana. Šmarijsko faro je bil pod svojo oblast spravil gorenjski (Carniole) naddijakon. Zoper to se je pritožil Jakob Turjaški, naddijakon Slov. Marke. (A, b, 49.) — 17. dec. 1496 je bil v Čevdadu posvečen v subdijakona Matija, sin Petra Plewecz-a iz Šmarije (de Horlandt), na mizni titel g. Jurija Snitzenpawmer-ja, 18. febr. 1497 v dijakona in 20. maja 1497 v mašnika. (O. z.) — Šmarija je imela v začetku 16. stoletja že svojo šolo. 8. jul. 1504 priporoči župnik Sterlecker Ribničana akolita Štefana Pechlar-ja, voditelja svoje šole, za sv. redove. 10. avg. 1504 se Pechlar imenuje «Clericus et scholarum Rector in Hardlandt», in 12. dec 1504 obljubi župnik Sterlecker svojemu šolskemu vodji Pechlar-ju, da ga vzame za duhovnega pomočnika, ako dobi od papeža oproščenje «super defectum natalium». (A, b, 49.) — 18. maja 1507 je bil Jakob, kapelan v Šmariji.

(A, b, 49.) — 10. avg. 1504 je bil Tomaž, sin Martina Bratanje (Bratayna) iz Šmarije, duhoven v Višnji gori. (A, b, 49.) — 5. maja 1597 vikar (apud S. Mariam in Harlandt) Matija Kummer. (A, b, 49.) — L. 1599. župnik P. Mihael Perger, menih iz Stičine, kapelana pa: Ivan Glavič in Tomaž Bučar. (A, b, 44.) — 30. sept. 1600 vikar Josip Tajlurgus (?). (A, b, 49.)

Šmarjeta. Šmarješki vikar Ivan Škrobut (Schkrobut) dobi 4. marca 1497 kanonikat v Novem Mestu. (A, a, 18, 232.) — L. 1500 in 1507 je bil ondi vikar Jurij Pernauer z jednim duh. pomočnikom. Stal je vikarjat pod Stičino. (A, b, 49.) — 29. okt. 1503 se imenuje Martin, sin Mihaela Prelca (Preletz) iz vasi Osrečja (Ossresch) pri klevevškem gradu v šmarješki fari. (A, b, 49.) — 5. maja 1597 vikar Jakob Virnata (?) (A, b, 49.) — L. 1598. vikar P. Mihael in 2. okt. 1600 vikar P. Jakob, stiška meniha. (A, b, 49.)

Šmartin pred Kranjem. Po smrti župnika Urha iz Loke (de Vildenlok) podeli patrijarh Otobon 16. marc. 1311 faro sv. Martina magistru Chuner-ju, doktorju dekretov, kanoniku moselburškemu in kapelanu frizinškega škofa. (C, 9, 31.) — 4. jan. 1700 je patrijarh imenoval ondotnega župnika Ivana Andreja pl. Flachenfelda gorenjskim naddijakonom. (A, c, 17.)

Šmartin pri Litiji. 18. maja 1507 je bil provizor cerkve sv. Martina «prope Luthiam» Ivan Končec (Kontschetz). (A, b, 49.) — 5. maja 1597 ondi vikar Martin Rapič (Rapius) in 30. sept. 1600 vikar Ivan Scherrer. (A, b, 49.)

Toplice. Po smrti Ivana Lietila dobi 7. sept. 1495 kapelo M. B. v Toplicah duhovnik Martin, sin Valentina Plavca, iz zagrebške škofije. Ker se je šmihelski župnik Ivan Pogen lastil tega beneficija, ga je patrijarh izobčil. Nato je pa Pogen prepustil 23. sept. 1495 topliški beneficij od patrijarha investiranemu Martinu Plavcu. (A, a, 16, 133 in 18, 196.) — 16. maja 1507 Peter Dobrota (Dobruta), kapelan M. B. v Toplicah (in Termis prope Roseck). (A, b, 49.) — V koncu 16. stoletja je poročil naddijakon Polidor, da imajo

patronat topliške fare Turjaški iz Žuženberka, ki je vedno oddajajo luteranom, pravijo pa, da postavljajo katoliške duhovnike. Potrdilno pravico je imel tačas prošt novomeški. (A, b, 45.) — 11. maja 1601 je po nadvojvodski prezentaciji dobil faro Krištof Treyber. (A, c, 6.)

Trebelno. 27. avg. 1335 obljubi patrijarh Bertrand dati Ortolfu in Leupoldu Čreteškemu (de Reutenberch) 100 mark beneških solidov za njuno vojno službo v Istri in na Frijulskem. Isti dan jima podeli fevde, katere je poprej imel njuni stric Grifon Čreteški. (D, 3, zv. 82, str. 305.) — 27. febr. 1496 je živel na Čretežu cesarjev glavar Rupert (Capitaneus Raypertus de Raytenburch) in 20. maja 1497 gradnik Urh Gall (Castellanus in Castro Reittenberg.) (O. z.) — 22. maja 1507 je bil pri sv. Petru župnik Pavel; v čreteškem gradu (Reittenberg) je bil pa tačas za kapelana Ivan. (A, b, 49.) — 6. sept. 1578 poroči župnik Ivan Plantarič (Plantaritus) patrijarhu, da je l. 1577. na Kranjskem pobrala kuga nad 24 duhovnov in jih vsled tega primankuje. Ljubljančana Ivana Murna priporoči za mašništvo, ker mu je dal že jedno leto izpraznjeni beneficij sv. Martina pri štatenberški podružnici, koder se ob nedeljah opravlja služba božja s pridigo, (A, b, 39.) — L. 1597. in 1598. je župnikoval pri sv. Petru (na Trebelnem) Matija Arzt, ki je imel v Mokronogu vikarja Trumšiča. (A, b, 49.)

Trebnje. Ko je bila l. 1339. trebanjska tara izpraznjena, je ukazal patrijarh naddijakonu Kranjske in Marke poskrbeti, da bi se ne zanemarilo duhovno pastirstvo. (C, 3, 3, 39.) — Ivan iz Trebnja (de Treuen) dobi 15. febr. 1358 kot duhoven nemškega reda faro Črnomelj. (C, 3, 5.) — Posvečeni so bili Trebanjci: Andrej, sin pok. Urha Crositza (Krušiča), 21. mar. 1497 na mizni titel oprode Pankraca Sawrer-ja s Kozjaka v subdijakona, 25. mar. 1497 v oglejski cerkvi v dijakona in 20. maja 1497 v mašnika. 12. dec. 1498 je dobil v Čevdadu tonzuro in manjše redove Jakob, sin pok. Ivana Schettar-ja (de Trewen). Ta Jakob se pozneje imenuje Sketa; najbrže se je pisal Ščetar. 14. apr. 1500 je bil pa v Čevdadu

v mašnika posvečen Nikolaj Grahnjč iz Trebnja. (O. z.) — 2. jul. 1501 je patrijarh Dominik zagotovil svojemu pisarju in vednemu (domačemu) gostu Jakobu Sketi iz Trebnja (Treuen) kak beneficij v oglejski škofiji. (A, b, 49.) — 10. avg. 1504 je bil Ivan iz Trebnja vikar v Višnji Gori. (A, b, 49.) — 20. jan. 1506 prosi Nikolaj Poden, dekan stolne cerkve ljubljanske, patrijarha potrjenja za trebanjsko faro. (A, b, 49.) — 17. maja 1507 je bil ondi vikar Ivan. (A, b, 49.) — 23. febr. 1582 župnik Caharija Dornikar (Dornekher). (A, b, 34.) — 4. jun. 1595 in 19. jan. 1596 se imenuje trebanjski župnik Ivan Friderik Klemen (Clemens), ki je bil 24. sept. 1596 imenovan dolenskim naddijakonom. (A, b, 34 in A, c, 2.) 29. mar. 1597 je Klemen zanimive reči poročal patrijarhu o duhovnih dolenskega naddijakonata: «Nihče ne mašuje in ne moli brevijarja po novem rimskem načinu, razun žuženberškega in dvojice drugih župnikov, ampak po starem oglejskem obredu. Sv. poslednje olje je prišlo iz navade in, če je pot daljša, se ne jemlje seboj svetilnica, kadar se nese bolniku sv. popotnica. Nihče po sv. obhajilu ne daje ljudem ablucije iz steklene posode, ampak iz keliha. Duhovni so nevedni v svojem poslu. Večna luč gori po cerkvah komaj o velikih praznikih itd. Potrudil se bodem, da bodo vsi duhovni maševali natančno po rimskem obredu. Tabernakelj (Sacrarium), ki je v stranski steni farne cerkve, postavil bodem nekoliko više». (A, b, 47.) 15. mar. 1598 naznani naddijakon Klemen patrijarhu, da je dobil od nadvojvode ukaz, kako naj postopa zoper neredne duhovne, in dalje vелеva, da naj se odpravijo po naddijakonatu vse stare oglejske cerkvene knjige ter nadomesté z rimskimi. (A, b, 44.) 16. maja 1598 je pisal Klemen zopet patrijarhu, da so stare oglejske obredne knjige polne pomot, naj se tedaj sploh uvedó rimski obredniki, da ne bode zmešnjave. (A, b, 48.) 22. febr. 1599 je pisal nadvojvoda Ferdinand patrijarhu in ga silil izdati ukaz, da bi se odpravili po Kranjskem stari oglejski misali, graduvali, antifonali in brevijarji in kupili drugi z rimskim obredom. Kar je starih duhovnov, naj bi ostali do smrti pri starih knjigah,

da ne bode nereda, mladi duhovni naj se pa izučé po rimskem obredniku. (A, b, 48.) — 20. sept. 1598 je patrijarhu poročal nadd. Klemen: «Grof Ursin (Blagaj) je bil ubit, ko so bili naši tepeni pri Karlovcu. Plačal je kazen za krivo-verstvo. Njegov brat, ki je nastopil dedšino, je zelo katolišk in je bil v mladosti odgojen z našim deželnim knezom. Letos spomladi smo dozidali kapelo sv. Jurija (menda v Lukovku) poleg cerkve M. B. na hribu na pokopališču. A strela je poleti udarila vánjo, slamnata streha jej je zgorela in zidovje se ruši. Naj se dovoli, da se ta zid podere in altar prenese v cerkev Matere božje». (A, b, 48.) — 3. jan. 1599 je pisal Klemen, da mori kuga na Kranjskem, in da so pota zaprta, da nihče ne more v Videm. (A, b, 47.) (Dalje pride.)

Mali zapiski.

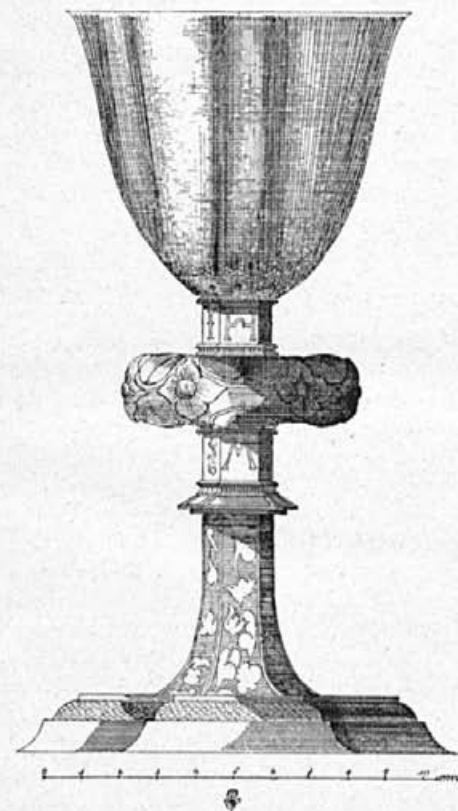
Razkopavanje na Magdalenski Gori. Dne 18. oktobra t. l. je odkopal g. Pečnik v gomili št. II. dva metra globoko moškega mrliča, ki je imel na desni roki pri ramenu 4 naramnice, kar je pri moških kaj nenavadnega. Imel je dalje na prsih 2 lepi fibuli, ob pasu lep bronast sklepanec z več obročki, potem 2 sulici, 1 sekiro, 2 noža in konec nog 4 piskre, prav lično izdelane. Ravno pod tem mrličem je ležal pol metra nižje drug moški, ki je imel konec nog krasen bronast pas, 26 cm dolg in 11 cm širok. Na lepi in tanki bronasti pločevini so bile vtisnjene podobe: dva moška se borita za jedno čelado, ki stoji med njima; od zadej je jezdec kot priča in za njim stoji ptič, ki drži ptiča v kljunu. Delo je prav dobro ohranjeno, ali tehnika je nekoliko slabejša kakor pri situlah. Konec nog so ležali še trije piskri z bronastimi pokrivali (renami), ki so imela ob straneh obeske kot nakras. Zraven sta bili 2 sulici, 1 sekira in 1 nož. — 21. oktobra so izkopali na občinskem pašniku blizu Joštjarja 1 m globoko bogato dekletce (15 do 16 let staro), ki je imelo po 8 zanožnih obročev na vsaki nogi, na desni roki dve, na levi pa jedno zapestnico, na prsih dva velika uhana, speta z lepo fibulo, pri glavi še dva mala uhana in konec nog dva piskra. — Dne 25. novembra so našli v gomili II. 3 m globoko velikega mrliča, ki je imel pri glavi nenavadno lep rudeč pisker s prstenim pokrivalom in tri zelò velike sekire. Konec nog je bil bronast sklepanec z živalskimi podobami, 14 cm dolg in 7 cm širok. Dne 4. decembra so prišli v globini 3·5 m do konjskega ogrodja in še 0·5 m nižje do moškega trupla, ki je imelo dve fibuli, železen pas z ostanki tkane obleke in med koleni precej dobro ohranjeno čelado z dvema grebenoma. Konec nog je

bila železna sekira, dve sulici, jeden nož, več bronastih in železnih delov konjske oprave, potem štiri piskri in tri velika bronasta pokrivala. Do sedaj so našli samo v tej gomili čez 350 mrličev.

S. Rutar.

Star gotski kelih v cerkvi na Tabru. Podružnica sv. Nikolaja na Tabru v šentjurijski fari pri Šmariji se sme prištevati najstarejšim cerkvam na Kranjskem. Zidana je, zlasti prezbitelij, v gotškem slogu. Okrog cerkve je

več metrov visok zid s strelnimi linami. Od branih stolpov je jeden še dobro ohranjen in služi sedaj za stanovanje ondotnemu cerkveniku. Pred nedavnim časom je bil nekaj nižje od sedanjega zidu še jeden zid; sedaj je popolno porušen, le nekaj ostankov se še vidi. Prezbitelij je bil slikan, sedaj je prebeljen, škoda, da ni mogoče beleža odstraniti in tako stare slike obelodaniti. Med drugimi starinami hrani ta podružnica tudi star gotski kelih, katerega podamo tu v podobi. Kelih je 19,5 cm visok. Kupa njegova je srebrna in pozlačena, a zelo tenka, kakor papir; drugo je iz bolj navadne kovine. Na šesterolistnem, ne ravno bogato profilovanem podstavu se vzdiguje šesterokotno steblo, čegar ploskve so ozaljšane s cizelovanimi gotskimi okraski. Ti okraski segajo do prvega, jako lično izdelanega vozla. Nad tem je vrezano z latinskimi majuskuli ime «Maria». Od tu navzgor proti

kupi sloni na nekaterih ploščicah jako velik voz (Nodus). Ozaljšan je voz z vzboknjenimi lilijami in vmes vpletenimi peresi. Med vozom in kupo je na deblu vrezano ime «Jezus». Od tu se vzdiguje gladka, neokrašena kupa. Če sodimo po okraskih na steblo ter po majhni postavi keliha, in pa glede na to, da kelih ni imel še pred kratkim običajne na kupo privarjene, spodaj na stolu pa z vijakom pritrjene žice (posamezni deli keliha so bili skupaj zbiti z žebliji), cenimo starost opisanega keliha na 400 let.

S.

Zvonjenje ob hudi uri. Prepovedal je cesar Jozef II. z dekretom od dne 11. septembra 1788 vse streljanje in zvonjenje ob hudi uri. Navzlic temu se je pri mnogih cerkvah, kjer je bila prej ta navada, še zvonilo. Ljudstvo se je upiralo novim zapovedim in zahtevalo, da se zvoní. V arhivu smledniškega gradu se nahaja več listin, ki se tičejo tega zvonjenja. Ker so vsaj v nekaterih ozirih zanimive, naj napišem iz njih nekoliko črtic. Gospodu baronu H. Lazariniju, ki me je na te listine opozoril in mi jih prepustil v porabo, pa izrekam svojo zahvalo. — Ker se je pri podružnicah na Križu, v Suhadolih in v Mostah (•Prücklach•) še po prepovedi zvonilo ob hudi uri, poklicani so bili cerkovniki in ključarji omenjenih treh cerkvá k grajščinski gosposki v Smlednik na ukaz okrožnega urada z dne 5. septembra 1793.* Protokol te preiskave je datiran z dne 18. septembra 1793. Navzočni so bili: komisar Jakob Prepeluh, aktuar Andrej Ksaver Florijančič in kot pričé Aleš Vehovec in Valentin Kossur (morda Košir?). Zaslišal se je Mihael Završnik, cerkovnik pri cerkvi sv. Pavla na Križu. Izpovedal je, da se je pri njegovi cerkvi dvakrat ob hudi uri zvonilo, na sv. Roka večer, t. j. 16. avgusta 1793., in potem še enkrat. Na sv. Roka večer je zvonil neki Florijan, podložnik kriške grajščine; kdo je drugič zvonil, tega Završnik ne vé povedati, ker ga ni bilo doma. Kriška ključarja Janez Čebul in Anton Ježek povesta isto. Dne 19. septembra je bil pozvan Florijan s priimkom Končnik. Pové, da ga je na sv. Roka večer njegov gospodar poslal v malin. Ko je šel iz malina, nastala je nevihta. Ker je bil, ravno pri cerkvi in slišal zvoniti v vsi cerkljanski fari, v Mostah in v Suhadolih, stopil je v cerkev in zvonil skoro pol ure. Pravi, da mu ni znano, kdo je drugič zvonil in da ni vedel za prepoved zvonjenja ter obljubi, da nikdar več ne stori tega. Istega dne so bili zaslišani tudi cerkovnik in ključarja suhadolske cerkve. Zaslišanec Matija Pogačar, cerkovnik v Suhadolih, pravi, da se je pri njegovi cerkvi zvonilo ob hudi uri na sv. Roka večer. Kdo je zvonil, mu ni znano. Pač je videl iz mežnarije nekaj fantov in beračev pod cerkvenimi vrati, a zaradi prevelike oddaljenosti ni spoznal nikogar. Ni pa tega naznanil ter fantov odpodil, ker vsa soseska želi, da se zvoní, in ker bi bil v slučaju naznanila izgubil službo. Suhadolska ključarja Anton Sršen in Valentin Maren pravita, da tačas nista bila doma. Tretji ključar, Jožef Koncilija, pa pové, da mu ni znano, kdo je zvonil. Ker je po mnogih cerkvah slišal zvonjenje, mislil je, da je zopet dovoljeno. Istega dne so bili zaslišani cerkovnik in ključarji cerkve sv. Sebastijana v Mostah. Cerkovnik Jakob Gams pravi, da ni nikoli zvonil in da ne vé, kdo je na sv. Roka večer zvonil, ker ga ni bilo doma; šel je namreč na Štajersko bučele kupovat. Še enkrat, ko je šel iz Mengša domov, slišal je zvonjenje pri domači cerkvi ob hudi uri. Ker ni mogel poizvedeti, kdo je zvonil, tega slučaja ni naznanil; tudi so ga sosedje hoteli odstaviti, ker ni nikdar hotel zvoniti. Ključarja Mihael Kern in Anton Rešar sta slišala zvoniti, a menila sta, da je dovoljeno, ker se je zvonilo po vsi cerkljanski fari. Protokol o tej preiskavi se je predložil okrožnemu uradu v Ljubljani in ta je naročil z odlokom od dne 29. oktobra 1793 grajski

gosposki, naj Florijana Končnika in cerkovnika s Križa in iz Suhadol kaznuje z dvanajsturnim zaporom, ker je dolžnost cerkovnikova, da takih nezakonitih dejanj ne dopusti, ali vsaj, če so se zgodila, naznani; cerkovniku v Mostah pa, in ključarjem vseh treh cerkvâ, naj naznani kazen omenjenih treh s pristavkom, da bodo, če se ta slučaj ponovi in če ga ne bodo naznanili gosposki, kažnovani samo cerkovniki in ključarji. Prepoved zvonjenja naj grajščina v svojem okrogu ponovi. — Dne 26. februarja 1796. leta je mengeška fara vložila prošnjo pri okrožnem uradu ljubljanskem, da naj se ji dovoli zvonjenje in streljanje ob hudi uri, češ, da je oboje v farah na Vrhniki in v Vodicach dovoljeno. Gledé na to vlogo popraša okrožni urad z odlokom od dne 29. februarja 1796. l. smledniško gosposko, če se morda v vodiški fari brez dovoljenja zvoni in strelja, kajti okrožnemu uradu ni znano, da bi bilo to zakonito dopuščeno. Grajščinski urad naj gleda na to, da se vsi prestopniki kaznujejo in ta nedostatek povsod v dominiju odpravi. Dne 16. julija 1796. l. okrožni urad ponovi to svojo zapoved in naznani gosposki smledniške grajščine, da naj se natanko drži omenjenega dekreta cesarja Jožefa II. z dne 11. septembra 1788. l., da naj v slučaju prestopka poišče prestopnika in svoje poizvedbe predloži okrožnemu uradu v Ljubljani. V. L.

Slovstvo o domoznanstvu slovenskih dežel. Carinthia I, l. 1893, str. 104. Prof. Joh. Scheinigg: Slovenische Ortsnamen aus Personennamen. — Jahrbuch der Gesellschaft für Geschichte des Protestantismus in Oesterreich. l. XIV, seš. III., str. 121-133. Dr. Th. Elze: «Die slovenischen protestantischen Postillen des XVI. Jahrhunderts.» — Starine, knjiga 26, str. 162-194. Radoslav Lopašić: «Prilozi za poviest protestanata u Hrvatskoj». Mnogo priobčenih listin zadeva Primoža Trubarja in luteranstvo na Slovenskem. — Academia Litterarum Regia Borussica: «Corpus Inscriptionum Latinarum». Voluminis terti supplementum, fasciculus tertius inscriptionum Orientis et Illyrici latinarum. Illyricum: Pars quarta: Pannonia Inferior, ed. A. de Domaszewski; pars quinta: Pannonia Superior, ed. Hirschfeld et de Domaszewski; pars sexta: Noricum, ed. O. Hirschfeld; pars septima: Raetia, ed. O. Hirschfeld. V tej dragoceni knjigi, spisani od prvih evropskih strokovnjakov v epigrafiki, je v 5. in 6. delu mnogo rimskih napisov, ki so se zadnji čas našli po Slovenskem, in drugih, ki so bolj pravilno prepisani, kakor v dosedanjih izdajah. Na 1734. strani dr. Hirschfeld predločno pobije znano Müllnerjevo podmeno o Emoni na Igu.

Die theologischen Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Oesterreich, von Dr. Hermann Zschokke. Wien und Leipzig, 1894, 1235 str. V prvem delu te obširne knjige je obča, in v drugem delu posebna zgodovina avstrijskih bogoslovnih učnih zavodov in semenišč. Zgodovino ljubljanskega semenišča, katero bodo prihodnje leto še nekoliko obširneje pri našala «Izvestja», je spisal, kakor smo že zadnjič omenili, preč. gospod prelat dr. Ivan Kulavic. (Str. 803—816.) Zgodovino bogoslovnega učnega zavoda hrvaško-kranjske frančiškanske redovne provincije od sv. Križa je sestavil preč.

gospod provincijal P. Placid Fabiani v Ljubljani. (Str. 1190—1197.) Nadalje so spisali preč. gospodje: dr. Valentin Müller o semenišču celovškem (725—743), Karol Hribovšek pa zgodovino mariborskega (775—786), in I (dr. F. Sedej) goriškega semenišča (787—802).

Uebersicht der Verwaltungs- und Rechtsgeschichte des Landes Krain, Von Anton v. Globočnik, k. k. Regierungsrath i. R. Laibach 1893, Selbstverlag. Druck der «Narodna Tiskarna» in Laibach. Ta knjiga obsega 132 strani, a želeli bi jih bilo zaradi obilice gradiva s citati vred vsaj 264. Ker je pisatelj — izkušen mož, ki je po svojih službah najbolj zmožen, spisati o upravni zgodovini kaj izvrstnega — na malem prostoru nakupičil toliko novih podatkov o zgodovinskem razvoju naše deželne in državne uprave, čitali smo o tem njegovem delu že dvoje zelo laskavih ocen. Tudi mi se sploh pridružujemo tej hvali, dasiravno nam oddelek «Cultus» zaradi premnogh tiskovnih in drugih napak malo ugaja. Drugikrat izpregovorimo kaj več o važni knjigi, ker smo za danes s prostorom na tesnem. Omenimo naj le, da je letos izdal isti marljivi pisatelj še drugo knjigo, ki se glasi: «Index der älteren und neuen österreichischen Gesetze und Verordnungen aus allen Fächern sammt der einschlägigen Literatur und Judicatur.» Wien, Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1893. — 553 strani; te drobno tiskane knjige s tisoči številčk govori že dovolj glasno o nenavadni učenosti in pridnosti našega rojaka, ki si sicer v naslovnih listih novih knjig pristavlja «i. R.» (v pokoju), iznenaduje pa svet z izrednimi plodovi svojega znanstvenega delovanja.

Nemške publikacije «Muzejskega društva». Dva po 10 pol obsežna, z izbrano vsebino napolnjena zvezka, katera je ravnokar izdalo «Muzejsko društvo za Kranjsko», dokazujeta, da ne zaostajamo za drugimi podobnimi društvi. V zgodovinskem zvezku teh publikacij (Mittheilungen des Musealvereines für Krain, 1893) se vrsté za društvenim poročilom in imenikom sestavki: «Schloss und Herrschaft Ainödt», von Anton Kaspret; «Die Laibacher Bürgercorps», von Julius Wallner; «Aeltere Geschichte des Schlosses Unterthurn (Tivoli) bei Laibach», von P. v. Radics; «Notizen zur Schulgeschichte Laibachs vor der thesianischen Reform», von Julius Wallner; «Aus dem vaticanischen Archiv», von S. Rutar. V naravoznanskem zvezku so pa članki: «Das Klima in Krain», von Ferd. Seidl; «Die Mineralien des Herzogthums Krain», von Wilhelm Voss; «Die bisher in Krain bestimmten Fixpunkte», von S. Rutar. — Kdor plača 3 gld. na leto, postane član društva in dobi oba nemška zvezka in 6 sešitkov «Izvestij»; kdor pa plača le 2 gld., prejme samo «Izvestja». Letos je imelo Muzejsko društvo 253 plačujočih članov (66 več, kakor lani), «Izvestja» pa imajo posebej še 77 naročnikov. To razodeva naš sicer bolj počasni, a trdni kulturni razvitek in vneto za domoznanstvo.

Izdaje in zalaga «Muzejsko društvo za Kranjsko».

Tiskala Kleinmayr in Bamberg v Ljubljani.

Kazalo.

Razprave.

	Stran
Gradišče in gomile na Gori sv. Magdalene pri Šmariji. <i>S. Rutar</i>	1
Slovensko-nemška in nemško-slovenska starinoslovska terminologija. <i>S. Rutar</i>	7, 46
Slovenska osebna imena v starih listinah. <i>J. Scheinigg</i>	8, 47, 94, 140
Slovenski «mansus» in slovenska «hoba». <i>Dr. Fr. Kos</i>	14
Drobtinice iz furlanskih arhivov. <i>A. Koblar</i>	16, 60, 101, 184, 244
Najnovejše izkopine z Gore pri Šmariji. <i>J. Pečnik</i>	40
Donesek k zgodovini pošte na Kranjskem. <i>A. Koblar</i>	54
Boji na Krajinah in zmaga pri Sisku pred 300 leti. <i>A. Koblar</i>	90, 121, 161
Škofa Tavčar in Hren o bitvi pri Sisku. <i>A. K.</i>	90
Nekoliko črtic o turških vojskah. <i>Dr. Fr. Kos</i>	132
Dva spomenika osvoboditve Dunaja v letu 1683. <i>Konrad Črnologar</i>	174
Donesek k zgodovini dominikanskega samostana v Velesovem. <i>Fr. Pokorn</i>	177
Tri hrvaške listine iz kostanjeviškega samostana. <i>Dr. M. Murko</i>	209
Cesta čez Ljubelj in ljubeljski piramidi. <i>A. Koblar</i>	218
Valvasorjeva pisma v Londonu. <i>P. pl. Radics</i>	226
Valvasor Vojak. <i>A. Koblar</i>	229
Pisanice iz Bele Krajine. <i>Janko Barle</i>	233
Iz vatikanskega arhiva. <i>S. Rutar</i>	240
Kranjski mahovi. <i>S. Robič</i>	28, 67, 109, 148, 201

Mali zapiski.

Občni zbor «Muzejskega društva za Kranjsko»	34
Predavanje v «Muzejskem društvu»	34
Starinske najdbe ob dolenski železnici. <i>S. R.</i>	35
Najnovejše prazgodovinske najdbe pri Sv. Magdaleni	35
Slovstvo o domoznanstvu slovenskih dežel	36, 78, 205
Rodbine Petazzi, Strassoldo in Coronini. <i>M. S.</i>	37
Zagrebski škof Nikolaj Selnički	38

	Stran
Škocijan in Divača na Krasu. <i>M. S.</i>	38
Zapovedani prazniki ljubljanske škofije v 17. veku	39
Glagoljaši na Kranjskem	40
Slovenščina v Trstu pred 100 leti	40
Naši slike	40
Poročila iz Italije. <i>S. Rutar</i>	75, 114
Stolp ljubljanskega gradu. <i>A. Koblar</i>	77
Kranjski del ljubljanske škofije l. 1605.	78
Darovanje sveč v ljubljanski stolnici l. 1597.	78
Starinske najdbe pri mestu Kranju	80
Vojska kranjskih konjikov in domobrancev l. 1591. <i>A. K.</i>	115
Ura in godalo na ljubljanskem stolpu. <i>I. Vrhovec</i>	116
Prekrščevalci na Kranjskem. <i>I. Vrhovec</i>	117
Hessendarmstatske čete v Ljubljani. <i>I. Vrhovec</i>	117
Stare mere. <i>I. Vrhovec</i>	118
Sledovi rimskih naselbin okrog Medvod	120
Naša podoba	120
Poročila z Grškega. <i>S. Rutar</i>	152
Podobi sv. Jurija in Ahaca v cerkvi sv. Radegunde v Srednji Vasi pri Kranju. <i>A. Koblar</i>	155
Vrata iz leta 1638. v Kranju. <i>I. Šubic</i>	157
Dva stara zvonova. <i>S.</i>	158
Ostanki neke vrste retabel-altarja. <i>S.</i>	159
Soha sv. Petra v dvorski cerkvi. <i>S.</i>	159
Dve opazki k Vrhovčevi «Zgodovini Novega Mesta». <i>I. Saselj</i>	160
O izkopinah na Gori pri Šmariji	160
Ljubljana l. 1810. <i>I. Vrhovec</i>	204
Slovenske pridige. <i>I. Vrhovec</i>	204
Zgodovina dobrovske fare pri Ljubljani	205
Starinske najdbe na Magdalenski Gori. <i>S. Rutar</i>	207
Pasji davek. <i>I. Vrhovec</i>	208
Zvonova na ljubljanski mestni svetovalnici. <i>A. K.</i>	208
Kongres v Ljubljani l. 1821. <i>S.</i>	208
Razkopavanje na Magdalenski Gori. <i>S. Rutar</i>	252
Star gotski kelih v cerkvi na Tabru. <i>S.</i>	253
Nemške publikacije «Muzejskega društva»	256
Ptiči v tivolskem gozdu pri Ljubljani	79
Moj oreh. <i>S. Robič</i>	118

	Stran
Redki ptiči na Kranjskem	119
Črna štokla (<i>Ciconia nigra</i> L.). <i>F. Schulz</i>	159
Čebelomedec (<i>Merops apiaster</i>). <i>F. Schulz</i>	208
Kukavica v gnezdu zelene žolne. <i>F. Schulz</i>	208

Podobe.

Zemljevid gradišča pri Sv. Magdaleni	2
Izkopine od Sv. Magdalene	3
Prazgodovinsk grob nad Joštarjem	45
Muzejska podoba bitve pri Sisku	83
Vrata iz l. 1638. v Kranju (priloga k strani 158)	160
Ivan Vajkard baron pl. Valvasor	230
Star gotski kelih s Tabra	253

Beleške na platnicah.

Naznanilo in vabilo, seš. 1.

Darovi deželnemu muzeju Rudolfinumu l. 1893., sešitek 1—6.

Knjige in časopisi, katere so poslala zvezna društva »Muzejskemu društvu za Kranjsko«, seš. 1 in 2.

Glagoliške listine, seš. 3 in 4.

Hrvatska listina iz l. 1591., seš. 4.

Muzejska knjižnica v Ljubljani, seš. 5.

Pozor in prošnja gledé starih slik, seš. 5.

Opomba o naročbi, seš. 6.

